

Personiskā drošība

ALEKSANDRA KJAKSTE, RUTA CEPLĒ

Subjektīvās drošības uztveres analizē īpaša nozīme ir personiskajai drošībai, jo tā vistiešāk atspoguļo cilvēka primārās vajadzības, intereses un izjūtas un tajā atspoguļojas citi drošības sektori – militārais, politiskais un ekonomiskais. Šīs nodaļas mērķis ir identificēt personiskās drošības draudus, kas Latvijas iedzīvotājiem ir nozīmīgi, un noteikt iespējamo korelāciju, kas pastāv starp uztvertajiem draudiem un atbilstošām vietējā līmeņa rīcībpolitikām kā atbildes reakciju uz tiem. Pētījuma gaitā tika identificēti četri intensitātes ziņā visspilgtākie personiskās drošības apdraudējumi Latvijas iedzīvotājiem. Tie ir: indivīdu fiziskā drošība, izglītības sistēmas pakalpojumu pieejamība, veselības aprūpes pakalpojumu pieejamība un sociālā aizsardzība. Identificējot galvenos apdraudējumus personiskās drošības jomā, gan iedzīvotāju, gan pašvaldību darbinieku skatījums uz subjektīviem apdraudējumiem sakrīt. Atšķirības tika novērotas pašvaldības rīcības novērtēšanā – vērtējot pašvaldības darbību, iedzīvotāji personiskās drošības apdraudējumu vērtēja kritiskāk nekā pašvaldību darbinieki.

Atslēgvārdi: personiskā drošība, fiziskā drošība, izglītības pakalpojumu pieejamība, veselības aprūpe, sociālā aizsardzība.

In analysis of subjective security, particular attention is paid to personal security because it is intertwined with such important security sectors as military, political and economic security. This study identifies the personal security threats that are considered the most relevant. Subsequently, the possible correlation between the perception of threat and the respective responses and action plans from the local authorities are identified and analysed. These four most intense and important threats to personal security for Latvian people were identified in the study: 1) an individual's physical security, 2) the availability and accessibility of education, 3) the availability of medical care services and 4) social security. With opinions from both sides, the people who were interviewed in the focus groups and the local administration officials of

different municipalities identified the same crucial threats to the personal security of people in Latvia. The only difference of opinion was identified when people and officials were asked to assess and evaluate the results and outcome of actions and measures taken by local municipalities towards the protection of people against threats to personal security. The people were more critical than administrative officials of the respective local authorities.

Keywords: personal security, physical security, access to education system, health care, social protection.

Ievads

Drošības subjektīvās uztveres analizē īpaša nozīme ir personiskajai drošībai, jo tā vistiešāk atspoguļo cilvēka primārās vajadzības, intereses un izjūtas. Latvijas gadījumā tā ir jāpēta ciešā sasaistē ar militāro, politisko un ekonomisko drošību, jo iedzīvotāji ir vienlīdz pakļauti potenciālajiem riskiem no ārpasaules un iekšpolitiskās situācijas. Līdz šim nav ticis veikts atsevišķs pētījums par indivīdu personiskās drošības draudiem, kam pievēršas šīs nodaļas autore. Nodaļas mērķis ir identificēt personiskās drošības draudus, kas Latvijas iedzīvotājiem ir nozīmīgi, un noteikt iespējamo korelāciju, kas pastāv starp subjektīvi uztvertajiem draudiem un vietējā līmeņa rīcībpolitikām kā atbildes reakcija uz cilvēku bailēm un bažām.

Nodaļas struktūra paredz personiskās drošības definējumu, atziņu apkopojumu par līdz šim veikto nozīmīgāko pētījumu par personiskās drošības sektoru Latvijā. Pētījuma gaitā autore pētījuma vajadzībām operacionalizēja personiskos draudus un apkopoja pētījuma rezultātus un secinājumus. Pētījuma rezultātā personiskās drošības draudi Latvijas iedzīvotājiem tika sarindoti hierarhiskā kārtībā, ņemot vērā identificēto draudu intensitāti iedzīvotāju vidū.

Kas paveikts personiskās drošības izpētē?

Latvijā ir veikti vairāki nozīmīgi pētījumi, kuri sniedz ieguldījumu personiskās drošības jēdziena izpratnē. Kā viens no pirmajiem minams Māras Sīmanes redakcijā iznākušais pārskats "Latvija. Pārskats par tautas attīstību 2002/2003. Cilvēkdrošība". Šī pārskata mērķis "ir rosināt uz pasākumiem, kas mazinātu augsto nedrošības sajūtu, ar kādu dienā dzīvo liela daļa Latvijas iedzīvotāju, un paaugstinātu visas sabiedrības kopējo drošumspēju. [...] Pārskata ietvaros tika sniegti galvenie Latvijas iedzīvotāju bažu iemesli 2002.–2003. gadā,

kas ir pakārtoti septiņiem cilvēkdrošības aspektiem. Personiskās drošības jomā tika identificētas sekojošas iedzīvotāju bažas – gūt ievainojumu, iet bojā satiksmes negadījumā un piedzīvot vardarbību uz ielas¹. Apkopojot minētos draudus, var secināt, ka viens no galvenajiem apdraudējumiem personiskās drošības jomā ir fiziskā drošība. Fiziskā drošība ir cieši saistīta ar bailēm par savu fizisko veselību.

Savukārt 2012. gadā Žanetas Ozoliņas redakcijā tika publicēta monogrāfija “Cilvēkdrošība Latvijā un pasaulē: no idejas līdz praksei”, kuras mērķis bija “izstrādāt cilvēkdrošības un drošības spējas teorētisko konceptu, kas lietojams dažāda attīstības līmeņa valstīs, uz kura pamata radīt zināšanu kopumu par risinājumiem individuālā un nacionālā līmenī risku novēršanai un nedrošības mazināšanai². Personiskās drošības jautājumi šajā pētījumā bija aktuāli trim piektdaļām respondentu: “salīdzinošā perspektīvā ir augusi cilvēku drošības sajūta policijas un sabiedrības attiecībās, ir saglabājušās bailes no iespējamām ciest nelaimes gadījumā.”³ Atšķirībā no 2002.–2003. gada pētījuma par cilvēkdrošību, šo personīgo baiļu/draudu pamatā tika definēts vēl viens apdraudējums, kas ir saistīts ar indivīdu ekonomisko labklājību.

Līdzīgi kā 2012. gadā publicētā pētījumā par cilvēkdrošību, 2014. gadā publicētajā darbā “Praktiskās vadlīnijas cilvēkdrošības koncepcijas ieviešanai kopienu līmenī, tajā skaitā nevalstiskajās organizācijās”⁴ personīgās drošības jomas pētīšanai tika iezīmētas šādas bažas – “cietišu nelaimes gadījumā; cietišu no autovadītāju agresīvās braukšanas; mani var apzagt, cietišu no fiziskās vardarbības uz ielas u. c.”⁵. Apkopojot veikto pētījumu datus, tiek secināts, ka personiskās drošības sektora galvenie apdraudējumi Latvijas iedzīvotājiem ir saistīti ar fizisko drošību un ekonomisko labklājību. Tomēr no teorētiskās perspektīvas indivīdu personiskā drošība nav tikai fiziskā vai ekonomiskā drošība. Plašāku skatījums uz personiskās dažādiem drošības aspektiem Latvijas kontekstā sniedz sabiedriskās domas aptaujas.

Analizējot sabiedriskās domas aptaujas, kas tika veiktas Latvijā no 2016. līdz 2018. gadam, tika secināts, ka personiskās drošības draudu sektorā visvairāk cilvēkus satrauc ģimenes finansiālā labklājība / sociālā aizsardzība (bailes zaudēt darbu un līdz ar to iztikas līdzekļus un iespēju uzturēt ģimeni),

¹ Šimane, M. (red.) (2003). *Latvija. Pārskats par tautas attīstību 2002/2003. Cilvēkdrošība*. Rīga: ANO, 154. lpp.

² Ozoliņa, Ž. (red.) (2012). *Cilvēkdrošība Latvijā un pasaulē: no idejas līdz praksei*. Rīga: Zinātne, 8. lpp.

³ Turpat, 70. lpp.

⁴ Ozoliņa, Ž., Reinholde, I., Rudzīte, L. (2014). *Praktiskās vadlīnijas cilvēkdrošības koncepcijas ieviešanai kopienu līmenī, tajā skaitā nevalstiskajās organizācijās*. Pieejams: https://www.sif.gov.lv/nodevumi/nodevumi/5985/Nodevums3_Vadlinijas.pdf

⁵ Turpat, 38. lpp.

izglītība, veselība, indivīdu fiziskā drošība un vardarbība ģimenē. Piemēram, 2018. gada septembrī publicētajā Latvijas Barometra aptaujā (“Latvijas iedzīvotāju noskaņojuma vērtējums”), atbildot uz jautājumu “Kā Jūs novērtētu savu / savas ģimenes pašreizējo finansiālo stāvokli? Vai, Jūsaprāt, tas ir ...”, 58,54% aptaujāto novērtē to kā viduvēju, 23,24% – kā drīzāk sliktu, 5,5% – kā ļoti sliktu un tikai 11,13% – kā drīzāk labu.⁶ Šos datus var papildināt ar *Baltic International Bank* veikto aptauju, kurā respondentiem vajadzēja atbildēt uz jautājumu “Kādas, Jūsaprāt, Latvijā ir iespējas atrast darbu?”. “1% aptaujāto uzskata, ka Latvijā ir ļoti labas iespējas atrast labu darbu; 8% – ka drīzāk labas; “viduvējas” – 30%; 35% – drīzāk sliktas; 20% – ļoti sliktas; 6% – grūti pateikt.”⁷

Kā otro apdraudējumu personiskajai drošībai, pēc aptauju datiem, var nosaukt bažas par izglītības un veselības sistēmas pakalpojumu kvalitāti un pieejamību. “28% no respondentiem ir atzīmējuši, ka [Latvijā] ir vērojama izglītības kvalitātes pasliktināšanās.”⁸ Tas rada negatīvu efektu uz indivīdu personīgo attīstību nākotnē. Kas attiecas uz bažām veselības jomā, tad trīs vadošās pozīcijas ieņem bažas par medikamentu un medicīnas pakalpojumu sadārdzinājumu un nepietiekamo finansējumu veselības aprūpes sistēmai – to aptaujās atzīmē 62–67% respondentu.⁹

Fiziskās drošības un vardarbības jomā indivīdiem joprojām saglabājas augsts draudu/bažu līmenis. Saskaņā ar 2017. gadā veikto SKDS aptauju “28% no respondentiem apgalvo, ka viņu dzīvesvietas tuvumā ir vietas, kur viņiem vieniem naktī bail atrasties, 12% no respondentiem ir grūti pateikt un 60% no respondentiem atzīmē, ka šādu vietu viņu dzīvesvietu tuvumā nav”¹⁰. Savukārt situācija ar indivīdu bažām par vardarbību ir vēl dramatiskāka, par to liecina 2016. gadā publicētie Eurobarometra dati. “11% respondentu uzskata, ka Latvijā vardarbība ģimenē pret sievietēm ir ļoti izplatīta, 47% uzskata, ka ir diezgan izplatīta, 29% domā, ka ne pārāk izplatīta, un tikai 2% domā, ka tā nav vispār izplatīta.”¹¹

Apkopojot iegūto informāciju, var secināt, ka indivīdu personiskā drošība nevar tikt skatīta atrauti no vispārējās drošības uztveres. Teorētiski – indivīdu

⁶ SKDS (2018). *Latvijas Barometra aptauja. Latvijas iedzīvotāju noskaņojuma novērtējums*. Pieejams: https://www.skds.lv/docs/1414/2016-2017/Latvijas_barometrs_120__092018_.pdf

⁷ Baltic International Bank (2018). *Mājdzīvnieki un ekoloģija*, Nr. 116. Pieejams: <https://www.bib.eu/uploads/2017/02/Baltic-International-Bank-Latvijas-barometrs-majdzivnieki-ekologija-10.2018.pdf>

⁸ SKDS (2017). *Latvijas Barometra aptauja. Latvijas iedzīvotāju noskaņojuma novērtējums (jūnijs)*. Pieejams: <https://www.skds.lv/jaunumi?gads=2019&pp=>

⁹ Baltic International Bank (2017). *Veselība*. Pieejams: <https://www.bib.eu/uploads/2017/02/Baltic-International-Bank-Latvijas-barometrs-veselibas-08.2017.pdf>

¹⁰ SKDS (2017). *Latvijas Barometra aptauja. Latvijas iedzīvotāju noskaņojuma novērtējums (jūlijs)*. Pieejams: <https://www.skds.lv/jaunumi?gads=2019&pp=>

¹¹ European Commission (2016). *Gender – based Violence*, p. 102.

personiskā drošība ir daļa no cilvēkdrošības koncepta. Savukārt praktiski tā iezīmē galvenās indivīdu bažas un draudus. Identificētie draudi, ņemot vērā to dažādo intensitāti, ir nozīmīgi ne tikai sabiedrībai, bet arī valstij kopumā. Apzinot personiskās drošības sektora izplatītākās bažas, ir iespējams laicīgi tās novērst un mudināt lēmumu pieņēmējus stiprināt sabiedrības vispārējo drošības uztveri.

Personiskās drošības jēdziens

Personiskā drošība literatūrā tiek apskatīta no dažādiem skatpunktiem. Pastāv vairāki savstarpēji saistīti jēdzieni, kuri atspoguļo personiskās drošības būtību. Barijs Buzans jau pagājušā gadsimta 80. gadu sākumā ievieš indivīda drošības jēdzienu, kurš raksturo cilvēka attiecības ar valsti. Saskaņā ar Buzanu šāda drošības izpratne ir saistīta ar valsts spēju radīt apdraudējumu citiem un novērst ienaidnieku iebrukumu, balstoties uz militāro konfrontāciju un materiālo labklājību.¹² Otrs ir cilvēkdrošības jēdziens, kura pētniecībā nozīmīgu ieguldījumu sniedza ANO 1994. gadā publicētais “Pārskats par tautas attīstību” (*Human Development Report*). No teorētiskās perspektīvas “cilvēkdrošībai tiek nošķirtas divas, savstarpēji saistītas dimensijas – drošība (fiziskā) (*security*) un drošības sajūta (*sense of security*)”¹³. Līdz ar to var secināt, ka personiskā drošība nav tikai indivīdu fiziskā drošība, bet arī to sajūtas vai stāvoklis, kurā indivīdi jūtas droši.

Šaurākā izpratnē personiskā drošība raksturo indivīda fizisko drošību – drošību uz ielām, ģimenē, grupā u. c. Tomēr nav pamatoti personisko drošību reducēt līdz fiziskajai, ignorējot cilvēku izjūtas attiecībā uz viņiem nepieciešamajiem izdzīvošanas un dzīves kvalitātes aspektiem. Tādēļ šajā pētījumā ir izvēlēta paplašināta personiskās drošības izpratne, kurā tiek iekļauti cilvēkdrošības konceptam raksturīgie parametri – indivīdu fiziskā drošība (uz ielām, mājās), indivīdu sociālā aizsardzība (vai indivīdi jūtas droši par valsts/pašvaldības sniegto atbalstu, nonākot ekonomiskās grūtībās – zaudējot darbu u. c.), veselības aprūpes pakalpojumu pieejamība un kvalitāte, kā arī izglītības sistēmas pakalpojumu pieejamība un kvalitāte. Minētās parametru grupas, pēc autoru domām, palīdz izprast Latvijā dzīvojošo indivīdu subjektīvo drošības uztveri caur personisko draudu prizmu.

¹² Buzan, B., Hansen, L. (2009). *The Evolution of International Security Studies*. Cambridge: Cambridge University Press, pp. 383, 402.

¹³ Šimane, M. (red.) (2003). *Latvija. Pārskats par tautas attīstību 2002/2003. Cilvēkdrošība*. Rīga: ANO, 20. lpp.

Raksta mērķis ir identificēt personiskās drošības draudus, kas Latvijas iedzīvotājiem ir nozīmīgi, un noteikt iespējamo korelāciju, kas pastāv starp uzvertajiem draudiem un atbilstošām vietējā līmeņa rīcībpolitikām kā atbildes reakcija uz tiem. Nodaļā personiskās drošības sektora draudi tiks strukturēti hierarhiskā kārtībā, pamatojoties uz fokusa grupu interviju laikā identificēto draudu biežumu. Visbiežāk minētie draudi tika identificēti kā visintensīvākie draudi, savukārt visretāk minētie – kā mazāk intensīvi/svarīgi iedzīvotājiem.

Lai sniegtu skatījumu, kā pašvaldības reaģē/nereaģē uz iedzīvotāju bažām/draudiem, tika veikta pašvaldību attīstības plānošanas dokumentu kvalitatīvā analīze, balstoties uz pārvaldības indikatoru matricu.

Pētījuma pirmajā daļā Latvijas plānošanas reģionos tika rīkotas fokusa grupu intervijas, kurās iedzīvotājiem tika lūgts nosaukt galvenās savas subjektīvās bažas/draudus par personisko drošību. Apkopojot iegūtos rezultātus, personiskās drošības draudi tika sarindoti hierarhiskā kārtībā, ņemot vērā draudu intensitāti. Otrajā pētījuma daļā tika veiktas intervijas ar pašvaldību vietēja līmeņa lēmumu pieņēmējiem, lai noskaidrotu, vai viņu viedoklis par personiskās drošības sektora draudu identificēšanu sakrīt ar sabiedrības viedokli par galvenajiem apdraudējumiem personiskās drošības sektorā. Trešajā pētījuma etapā pašvaldībās, kurās personiskās drošības apdraudējumi tika identificēti kā intensīvi apdraudējumi, tika veikta pašvaldību plānošanas dokumentu padziļinātā analīze, balstoties uz labas pārvaldības indikatoru matricu, kas ietver astoņus indikatorus – pārvaldības sistēmas stabilitāti (pēctecību), plānošanas ilgtermiņa redzējumu, reformu ieviešanas efektivitāti,¹⁴ lēmumu pieņemšanas procesa caurskatāmību,¹⁵ normatīvo aktu izmaiņas biežumu, ierēdņu profesionalitāti,¹⁶ preventīvās rīcībpolitikas veidošanu un starpiestāžu koordināciju (skatīt pielikumu “Latvijas iedzīvotāju identificētie nozīmīgākie draudi (hierarhiskais izkārtojums)”).

¹⁴ Reformu ieviešanas efektivitāte šajā pētījumā tiek analizēta no lēmumu pieņēmēju skatpunkta.

¹⁵ Caurskatāmības indikators kā labas pārvaldības rādītājs pētījuma gaitā tika attiecināts uz visām analizētajām pašvaldībām. Latvijas gadījumā lēmumu pieņemšanas procesa caurskatāmība tiek nostiprināta ar likuma “Par pašvaldībām” 26. pantu, kas noteic, ka domes sēdes ir atklātas, tās lēmumi un domes sēžu protokoli ir publiski pieejami. Otrkārt, visas analizētās pašvaldības, izstrādājot attīstības plānošanas dokumentus, piesaista sabiedrību. Treškārt, visās analizētajās pašvaldībās tiek izmantoti alternatīvie sabiedrības informēšanas kanāli (par pieņemtajiem lēmumiem) – gan pilsētas/novada lokālās avīzes, gan mājaslapas, gan sociālie tīkli.

¹⁶ Ierēdņu profesionalitātes indikators kā labas pārvaldības indikators pētījuma gaitā tiek attiecināts uz visām pašvaldībām. Par pamatu indikatora attiecināšanai tika ņemti vērā starptautiski atzīta *InCISE indeksa (starptautisks ierēdņu efektivitātes indekss)* dati, kur Latvija gan centrālā pārvaldes līmenī, gan pašvaldību līmenī tiek atzinīgi novērtēta un ierindota 23. vietā. Pieejams: Blavatnik school of Government, Oxford University (2019). *International Civil Service Effectiveness Index*, p. 79.

Latvijas iedzīvotāji par personisko drošību

Veiktās fokusa grupu intervijas demonstrē, ka Latvijas iedzīvotāji draudus personiskajai drošībai uztver kā ļoti svarīgus un piešķir tiem ļoti lielu nozīmi savā kopējā drošības redzējumā. Desmit no 13 pašvaldībām (Liepājā, Talsos, Daugavpilī, Rēzeknē, Jaunjelgavā, Valmierā, Ļaudonā, Gulbenē, Aizkrauklē un Madonā), kurās tika veiktas fokusa grupu intervijas, iedzīvotāji personiskās drošības draudus ierindoja starp trim nozīmīgākajiem draudu veidiem savā subjektīvajā drošības uztverē. Apkopojot rezultātus, pašvaldībās, kurās personiskās drošības draudi tika identificēti kā nozīmīgi, minētie apdraudējumi tika sarindoti hierarhiskā kārtībā, ņemot vērā to intensitāti. Intensitātes ziņā augstākais ir indivīdu sociālās aizsardzības apdraudējums, tad seko veselības aprūpes sistēmas pakalpojumu pieejamības un kvalitātes apdraudējums un izglītības sistēmas pakalpojumu pieejamības un kvalitātes apdraudējums. Savukārt draudu intensitātes ziņā hierarhiski zemākais personiskās drošības sektorā ir indivīdu fiziskās drošības apdraudējums.

Indivīdu fiziskā drošība

Viens no jautājumiem, kas tika uzdots visās fokusa grupās, ir “Ko Jūs saprotat ar jēdzienu “drošība”?”. Lielākā daļa respondentu, kas piedalījās fokusa grupu diskusijās, ar jēdzienu “drošība” saprot savu un savas ģimenes fizisko drošību.

Strādājoša sieviete darbspējas vecumā, Talsi: *Ikdienā Talsi ir drošākā (fiziski) un latviskākā pilsēta.*

Pensionārs, Rēzekne: *Fiziski pašvaldībā jūtas droši. Drošību mazina tas, ka nav pašvaldības policijas.*

Strādājošs vīrietis darbspējas vecumā, Daugavpils: *Drošība ir plašāks jēdziens. [...] Daugavpils ir tā pilsēta, kur viss caurmērā ir labi [t. i., fiziski respondents jūtas droši], bet vienmēr var gribēties labāk.*

Apkopojot iegūtās atziņas par indivīdu fizisko drošību kā par vienu no personiskās drošības sektora apdraudējumiem, var secināt, ka Latvijas iedzīvotājiem viņu fiziskā drošība ir svarīga. Izvērtējot šī indikatora intensitāti, jāatzīst, ka fiziskā drošība netiek uztverta kā drauds un nerada bažas indivīdiem, bet – tieši pretēji – lielākā daļa respondentu atzinīgi vērtē fizisko drošību Latvijā. Atzinīgi tika novērtēts pašvaldību policiju darbs pašvaldībās.¹⁷ Nacionālo bruņoto spēku klātbūtne Liepājā šīs pašvaldības iedzīvotājiem rada papildu

¹⁷ Izņēmuma gadījums bija Rēzeknes pašvaldībā, kur nav pašvaldības policijas. Vairāki fokusa grupu dalībnieki atzīmēja, ka (fiziski) nejūtas droši vakaros uz ielām, jo nav pašvaldības policijas.

fiziskās drošības garantu, savukārt Vidzemes un Latgales pašvaldību iedzīvotājiem rada papildu militāros apdraudējumus, bet to intensitāte ir samērā zema, jo šie draudi fokusa grupu interviju laikā netika identificēti Kurzemē un Zemgalē. Respondentu atbildēs par fizisko drošību visā Latvijā vērojams, ka vidējā un vecākā gadagājuma cilvēki vērtē to pēc savas pieredzes, salīdzinot ar to, kā bijis 90. gados un jaunās tūkstošgades sākumā. Kopumā visās pašvaldībās, izņemot Ļaudonu un Rēzekni, respondenti atzina, ka jūtas pasargāti un var paļauties uz valsts un pašvaldības klātbūtni fiziska apdraudējuma gadījumā.

Strādājošs vīrietis darbspējas vecumā, Ļaudona: Ja notiek dzērāju kautiņš vai kāds piedzēries brauc pa ciematu, policija ieradīsies pēc izsaukšanas, ātrākais, 20 minūtēs, ja vispār ieradīsies. Bet pa to laiku jau kāds var būt nosists vai nobraukts. Nav nedz pašvaldības policijas, ne regulāras valsts policijas klātbūtnes. Policija uz vietas ir reizi divās nedēļās trešdienās uz stundu.

Liepājā un Valmierā respondenti norādīja, ka fiziskā drošība var tikt apdraudēta arī infrastruktūras nolietojuma dēļ, proti, lielākais apdraudējums ir padomju laikā būvētie daudzstāvu nami, kas šobrīd atrodas ļoti sliktā stāvoklī. Fokusa grupu diskusijās respondenti ir atzīmējuši, ka viņu fizisko drošību apdraud sliktā ceļu infrastruktūra un ceļu kvalitāte, kas sekmē daudzus ceļu satiksmes negadījumus ar letālu iznākumu. Bez šaubām tika norādīts, ka nevar visu “novēlēt uz sliktajiem ceļiem”, jo augsta atbildība par šiem negadījumiem gulst uz to autovadītāju pleciem, kas piekopj agresīvu braukšanas stilu.

Izglītība

Intensitātes ziņā otrs zemākais personiskās drošības draudu sektora apdraudējums ir izglītība – izglītības sistēmas pakalpojumu pieejamība un kvalitāte. Ierobežota izglītības sistēmas pakalpojumu pieejamība un skolu reforma,¹⁸ pēc respondentu domām, viņu subjektīvā drošības uztverē ir nopietns drauds. Jaunāka gadagājuma respondenti diskusiju gaitā ir atzīmējuši, ka izglītība ir jebkura indivīda personiskās drošības garants, – ja tev ir laba izglītība, tev ir atvērtas visas durvis. Viņu vērtējums par izglītības sistēmas pakalpojumu pieejamību un skolu reformu bija daudz mērenāks nekā to respondentu vērtējums, kuru atvases apmeklēja skolas vai mācās augstskolās.

Pašnodarbināts vīrietis darbspējas vecumā, Gulbene: Mūsu bērniem absolūti nav pieejama izglītības sistēma. Manam bērnam, lai dotos uz skolu, ir jābrauc pus stunda. Skolas apvieno, kvalitāte krīt. Ne vienmēr “lielās ģimnāzijas” ir

¹⁸ Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministrija (2014). *Izglītības attīstības pamatnostādnes 2014.–2020. gadam*. Pieejams: <https://izm.gov.lv/lv/normativie-akti/96-attistibas-planosanas-dokumentu>

rezultatīvitātes rādītājs. [...] Ja man kaut kas notiks, es nebūšu spējīgs izskolot savu bērnu, jo viņš fiziski uz to netiks.

Jaunietis, skolēns darbības vecumā, Ļaudona: *Skolas Latvijā ir pieejamas, bet kāda ir izglītības kvalitāte. Nav nopietni, ka mācību stundu laikā tiek pildītas tikai darba lapas, no kurām neko nevar iemācīties.*

Veselības aprūpe

Lielākā daļa respondentu atzīmēja, ka personiskā drošība viņiem ir cieši saistīta ar savu veselības stāvokli un veselības aprūpes pieejamību, un sniegto pakalpojumu kvalitāti. Fokusa grupu intervijās gan sievietes, gan vīrieši atzīmēja, ka fiziskā veselība neatkarīgi no vecuma ir viņu personiskās drošības garants. Analizējot datus reģionu griezumā, tika secināts, ka respondentu veselības stāvoklis (fiziskā veselība), bailes saslimt ar kādu slimību intensitātes ziņā ir viens no intensīvākiem draudiem. Diskusijā respondenti novērtēja ne tikai savu veselības stāvokli un tā saistību ar personisko drošību, bet arī vispārējo veselības aprūpes pakalpojumu kvalitāti un pieejamību, kas, viņuprāt, ir vēl viens drauds personiskajai drošībai.

Strādājoša sieviete pirmspensijas vecumā, Talsi: *Lielākais apdraudējums, bailes no smagas slimības. Kvalitatīva medicīniskā palīdzība kā apdraudējums (nespēj noteikt diagnozi).*

Vīrietis bezdarbnieks darbības vecumā, Gulbene: *Latvijā, kamēr tu esi vesels, tu esi vajadzīgs sabiedrībai. Tikko esi saslims – tevi var norakstīt.*

Jauna sieviete bērna kopšanas atvaļinājumā, Rēzekne: *.. ir korupcija veselības aprūpes jomā. Manuprāt, tauta pati ir pieradinājusi ārstus pie šīm aploksnēm ..., bet tas nav normāli. Ja es gulēju uz nāves gultas, pienāks ārsts un paskatīsies maciņā, un tikai tad ar mani runās.*

Veselības aprūpes pieejamība Latvijas iedzīvotājiem ir ļoti jūtīgs jautājums, īpaši ņemot vērā notiekošo reģionālo slimnīcu apvienošanas procesu.¹⁹ Reģionos respondenti šim draudam piešķir augstāku intensitāti.²⁰ Respondenti diskusijas laikā ir izteikuši bažas par to, ka kvalificētais medicīniskais personāls aizplūst uz Rīgu. Līdz ar to, lai tiktu pie augsti kvalificēta ārsta, iedzīvotāji

¹⁹ Latvijā jau vairākus gadus ilgst reģionālo slimnīcu apvienošanas process, ko sabiedrība uztver ļoti pretrunīgi. Plašāk par slimnīcu apvienošanu skatīt: Latvijas Republikas Veselības ministrija (2017). *Konceptuālais ziņojums "Par veselības aprūpes sistēmas reformu"*. Pieejams: http://www.v.m.gov.lv/lv/nozare/veselibas_aprupes_sistemas_reforma/

²⁰ 8 no 10 pašvaldībām šis drauds tika minēts kā otrs visbiežāk minētais personiskās drošības apdraudējums.

ir spiesti braukt uz reģionālām slimnīcām vai gaidīt garā rindā, lai pierakstītos pie Rīgas ārstiem.

Runājot par veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību visos reģionos, respondenti bija kritiski un atzīmēja, ka pašvaldības nenodrošina pietiekamu atbalstu un veselības aprūpe ir pieejama minimālā apjomā un ir formāla. Veselības aprūpes pieejamība (rindas uz pakalpojumiem, pieraksta sistēmas organizēšana), kvalitāte un maksa par medicīnas pakalpojumiem ir galvenie faktori, kas satrauc iedzīvotājus. Arī korupcija (kukuļdošana ārstiem) medicīnas aprūpē ir būtisks drauds, taču Rēzeknē respondente atzīst, ka cilvēki paši pie tā ir vainīgi, jo pieradinājuši mediķus pie pateicībām aploksnēs.

Pensionārs, Talsi: *Mums saka, ka veselības aprūpe ir par velti, bet mēs visur maksājam, tikko pārkāp sliekšni pie ģimenes ārsta, ir jāmaksā [...] Mums paveicās, ģimenes ārsts ir labs, bet citās pašvaldībās tā nav un cilvēkiem ir jābrauc uz reģioniem. Tas taču nav nopietni, ja vajag acu ārstu, ir jāmēro 40 km.*

Bezdarbniece pirmspensijas vecumā, Daugavpils: *Veselības ministrija mūsu valstī ir lamu vārds. Trūkst ārsti, un pieejamība ir ļoti ierobežota.*

Uzņēmējs darbības vecumā, Daugavpils: *Rīga, protams, var ļoti labi teikt, ka Daugavpils ir reģionālā slimnīca, bet trūkst personāla. [...] Slimot ir diezgan bailīgi. Kvalitāte ir ļoti zema. [...] Pierakstīšanas sistēma ir absurda.*

Sociālā aizsardzība

Intensitātes ziņā lielākais apdraudējums, kas tika identificēts fokusa grupu diskusiju laikā, ir indivīdu sociālā aizsardzība, kas bija viens no draudiem, kurš tika identificēts lielākajā daļā visu reģionu, kuros norisinājās fokusa grupu diskusijas. Šajā pētījumā ar sociālo aizsardzību tiek saprasta indivīdu spēja strādāt algotu darbu, pelnīt iztiku (uzturēt savu ģimeni) un saņemt pabalstu darba zaudēšanas vai slimības dēļ.

Pēc respondentu domām, sociālā aizsardzība Latvijā rada bažas. Cilvēkiem nav drošības par savu rītdienu, tāpēc zūd pārliecība ne tikai par savu nākotni, bet arī par savas ģimenes drošību un nākotni. Piemēram, Valmieras fokusa grupas respondenti vienbalsīgi piekrita kāda respondenta viedoklim, ka “sabiedrības sociālais nodrošinājums ir primāra vajadzība, lai justos droši”. Talsos un Gulbenē respondenti sociālo aizsardzību pielīdzināja Maslova vajadzību piramīdas²¹ pirmajam pakāpienam, kas ir eksistenciāli svarīgs faktors cilvēces izdzīvošanai gan individuālā, gan kopienas līmenī.

²¹ Gun, N. (2014). *Maslows Hierarchy of Needs*. Pieejams: <https://www.incentivesolutions.com/employee-engagement-hierarchy-needs/>

Uzņēmējs darbaspējas vecumā, Talsi: *Būt drošam nav tikai drošība uz ielas. Drošība par rītdienu [tā ir istā drošības izpratne] – es zinu, ka man būs darbs un es varēšu uzturēt savu ģimeni, pelnīt iztiku.*

Strādājoša sieviete darbaspējas vecumā, Liepāja: *Drošība ir tad, ja mani bērni un mazbērni ir drošībā, tad, ja man ir darbs nodrošināts. Un tad ir tālāk, lai ir valsts drošība.*

Strādājoša sieviete pirmspensijas vecumā, Talsi: *Man nav laba izglītība, un es neļūtos droši. Darba stāžs man ir, bet nodokļi nav maksāti, līdz ar to es zinu, ka pensija man nav un man ir jāstrādā, kamēr varēšu pastrādāt.*

Pensionāre, Rēzekne: *Tagad Latvijā jūtos droši, bet nav drošība par saviem bērniem un mazbērniem [...] Vai viņiem pienākas pensija? Sociālā aizsardzība? Pabalsti? [...] Domāju, ka šādas iespējas maniem bērniem un mazbērniem nebūs.*

Neskatoties uz to, ka sociālā aizsardzība tiek identificēts kā viens no spilgtākajiem apdraudējumiem personiskās drošības sektorā, Vidzemes un Kurzemes reģionā respondenti par draudu ir identificējuši sociālās aizsardzības pabalstu izšķērdēšanu. Vecākā gadagājuma respondenti šim draudam ir piešķīruši lielāku intensitāti nekā gados jaunāki respondenti. Sociālo pabalstu piešķiršana, jo īpaši gados jauniem cilvēkiem, pēc šo respondentu domām, ir izšķērdība un milzīgs slogs valsts/pašvaldības budžetam. Viņuprāt, sociālo pabalstu piešķiršanas kārtībai ir jābūt stingri limitētai un reģlamentētai. Interesanta tendence bija vērojama divu reģionu fokusa grupu diskusijās, kur sociālo pabalstu izšķērdēšana tika saistīta ar “cilvēktiesībām”. Abos gadījumos respondenti jēdzianam “cilvēktiesības” piešķīra negatīvu vai pat noniecinošu nokrāsu, kas, viņuprāt, attaisno cilvēkus, kas dzīvo uz godīgu pilsoņu rēķina. Jaunjelgavā, Valmierā un Rēzeknē iedzīvotājus satrauc valsts politika un pašvaldības amatpersonu līdzdarbība kārtības noteikšanā, kā un kam tiek piešķirti tā saucamie bezdarbnieku kursi. Pirmkārt, kursu pieejamība nav visiem vienāda, jo kursi tiek Nodarbinātības valsts aģentūras filiāļu un pašvaldības darbinieku paziņām, draugiem pirmspensijas vecumā, nevis jauniem cilvēkiem, kam vēl visa darba dzīve ir priekšā. Īpaši tas attiecas uz angļu valodas, grāmatvedības un datoru kursu prasmju uzlabošanas mācībām. Bezdarbnieku mācību pabalstu piešķiršanas sistēma tiek uzskatīta par negodīgu un nepareizu.

Strādājoša sieviete darbaspējas vecumā, Gulbene: *[...] Latvijā ir pārprastas cilvēktiesības, kad ikviens no mums var nodzerties, slinkot vai nestrādāt, bet var pretendēt uz valsts/pašvaldības garantētiem pabalstiem, kas apdraud godīgi strādājošos pilsoņus, tos, kas maksā nodokļus.*

Pensionārs, Talsi: *Jo labāk cilvēki dzīvo, jo vairāk rodas izlaidība un sākas visatļautība. Eiropas cilvēktiesības – tās mūs novedīs, jau daudz kur ir novedušas*

[parāda noniecinošu attieksmi pret vārdu salikumu “Eiropas cilvēktiesības”, paskaidro, ka cilvēktiesības ļauj cilvēkiem nodzerties vai lietot narkotikas un nedomāt par rītdienu, jo valsts/pašvaldība kalpo kā garants indivīdu iztikai – tiek izšķērdēti sociālie pabalsti].

Sieviete darbaspējas vecumā, Jaunjelgava: Mēs taču redzam, kurš kādus kursus izsitis. Viņš iziet tos kursus un nākošā dienā aizbrauc uz Angliju vai citur strādāt. Bet tas, kurš paliktu uz vietas Latvijā, pie tiem kursiem netiek.

Apkopojot iegūtos datus par galvenajiem draudiem personiskās drošības sektorā, var secināt, ka intensitātes ziņā draudu sarindojums (no vismazāk intensīviem uz visintensīvākiem draudiem) ir šāds: indivīdu fiziskā drošība, izglītības sistēmas pakalpojumu pieejamība un kvalitāte, veselības aprūpes pieejamība un kvalitāte un indivīdu sociālā aizsardzība. Kopumā fokusa grupu interviju laikā tika secināts, ka Latvijas iedzīvotāji personiskās drošības ziņā nejūtas droši.

Reģionu griezumā – Latgalē un Vidzemē – indivīdiem prevalē sociālā aizsardzība, savukārt Kurzemē – fiziskās veselības drošība un veselības pakalpojumu pieejamība. Veselības sistēmas pakalpojumu pieejamības un aprūpes kvalitātes izvērtēšanā fokusa grupās tika identificēti trīs apdraudējumi – pie raksta sistēma stacionāros uz izmeklējumiem, garās rindas, kuru gaidīšanas laikā veselība pasliktinās vēl vairāk, attālums līdz slimnīcai un pakalpojumu pieejamība (finansiālais aspekts). Piemēram, Talsos vīrietis stāsta, ka, lai tiktu pie acu ārsta, ir jābrauc 40 kilometri. Minētās datu atšķirības var tikt pamatotas ar atšķirīgiem ienākumiem. Piemēram, saskaņā ar Centrālās statistikas pārvaldes datiem par 2018. gadu vidējie ienākumi uz vienu mājsaimniecību “Rīgā sastāda – 669 EUR, Pierīgā – 591 EUR, Zemgalē – 501 EUR, Kurzemē – 467 EUR, Vidzemē – 431 EUR un Latgalē – 376 EUR”²².

Personiskā drošība pašvaldībās

Intervijās ar pašvaldību darbiniekiem pētījuma gaitā tika secināts, ka draudu identificēšana personiskās drošības sektorā gan individuālā līmenī, gan pašvaldību līmenī sakrīt. Visi pašvaldību darbinieki interviju laikā identificēja tos pašus draudus, ko identificēja iedzīvotāji fokusa grupu diskusiju laikā. Arī identificēto draudu intensitāte un hierarhiskais izkārtojums bija līdzīgs. Kopumā pašvaldību darbinieki bija nedaudz optimistiskāk noskaņoti nekā to iedzīvotāji. Lēmumu pieņēmējiem intervijās bija atzinīgāks vērtējums par pašvaldības darbu personiskās drošības draudu mazināšanā.

²² Centrālā statistikas pārvalde (2008). 2018. gadā mājsaimniecību rīcībā esošie ienākumi pieauga par 11,7%. Pieejams: <https://www.csb.gov.lv/lv/statistika/statistikas-temas/socialie-procesi/nabadziba/meklet-tema/2567-majsaimniecibu-riciba-esosie-ienakumi-2018>

Indivīdu fiziskā drošība

Gan indivīdi, gan pašvaldību darbinieki ir norādījuši, ka fiziski viņi jūtas droši pašvaldības teritorijā, tāpēc šis drauds tiek identificēts kā vismazāk intensīvs. Visu pašvaldību pārstāvji norādīja, *ka Latvijā nav deviņdesmitie, tāpēc uz ielām ir droši*. Piemēram, intervijā ar Valmieras pašvaldības darbinieku tika atzīmēts, ka

drošība pilsētā (fiziskā drošība), lai paši jūtas droši, lai bērnus var droši palaist uz skolu, ir augstā līmenī. Pastiprināta policijas klātbūtne. Pašvaldības policija, attīstīta video novērošana, kas reģistrē iebraucošās un izbraucošās mašīnas. Saskaņā ar policijas datiem Valmiera ir drošākā pilsēta, un, pēc apsardzes kompāniju aptaujām, Valmiera ir droša. Veido drošu pilsētu, lai cilvēki varētu droši strādāt un palaist bērnus. Bērniem ir bezmaksas transports, lai pārvietotos starp mācību iestādēm un mājām.

Izglītība

Izvērtējot izglītības sistēmas pieejamību un to kvalitāti reģionos, pašvaldību darbinieku nostāja salīdzinājumā ar iedzīvotāju attieksmi ir nedaudz mērenāka. Identificējot šo personiskās drošības sektora draudu, atbildēs parādījās pašvaldību nevēlēšanās uzņemties atbildību un norādes uz ministriju un valsts atbildību lēmumu pieņemšanā. Intervijā ar Gulbenes pašvaldības darbinieku viņš pauda, ka “izglītības sistēmas pieejamība, pašvaldības līmenī tiek risināta, bet skolu optimizācija ir valstiska līmeņa problēma, kuru mēs nevaram ietekmēt”. Intervējamais norādīja, ka pašvaldībā tiek īstenoti visi nepieciešamie mehānismi (transports līdz skolai, celtas/renovētas pirmsskolas izglītības iestādes), lai izglītības sistēmas pieejamība neapdraudētu pašvaldību iedzīvotāju personīgo drošību. Talsu novada pašvaldības darbinieks savā intervijā arī ir apliecinājis, ka “Talsu novada pašvaldībā izglītība ir pieejama. Nav ne vidusskolu problēmu, ne pirmsskolas izglītības iestāžu problēmu”. Liepājas pilsētas pašvaldības darbinieks, atšķirībā no Rēzeknes pilsētas un Daugavpils pilsētas pašvaldību darbiniekiem, intervijā akcentēja Liepājas Universitātes lielo nozīmi pilsētas un visa Kurzemes reģiona kopējā izaugsmē un attīstībā, tai skaitā iedzīvotāju noturēšanā un piesaistē.

Kopumā var secināt: pašvaldību darbinieki apzinās, ka izglītības sistēmas nepietiekamā pieejamība varētu būt iedzīvotāju personiskās drošības apdraudējums, tomēr šī drauda intensitāte ir zemāka nekā fokusa grupu diskusijās. Sabiedrības negatīvo vērtējumu par izglītības pieejamību un kvalitāti pašvaldību darbinieki sasaista ar valsts normatīvajiem aktiem, kas noteic, ka pašvaldība nodrošina tikai pamatzglītību.

Veselība

Pašvaldību darbinieku intervijās biežāk tika identificēts nevis indivīdu fiziskās drošības drauds, bet gan veselības aprūpes pakalpojumu pieejamības drauds. Līdzīgi kā fokusa grupās šī drauda intensitāte ir augstāka tajās Latvijas pašvaldībās, kurās nav reģionālās slimnīcas. Tomēr pašvaldību darbinieki šo problēmu vairāk aktualizē nevis kā personiskās drošības problēmu, bet gan kā valstisku problēmu. Viņuprāt, pašvaldībām nav pietiekoši daudz resursu un varas mehānismu, lai vietējā līmenī varētu šo problēmu atrisināt. Piemēram, intervējamais no Talsu novada pašvaldības atklāj, ka

tas [veselības aprūpes pakalpojumu pieejamība] ir drauds. Novadā ir veselības centri, kas sniedz pakalpojumus, un mums ir viena reģionālā slimnīca [Kurzemes reģionālā slimnīca], kas sniedz pakalpojumus, bet tā nepieder pašvaldībai. Mēs kā novads saņemam daudz sūdzības, bet ietekmēt to nevaram, jo ietekmētājs ir Ventspils pašvaldība. Kā rezultātā viens no tiešajiem draudiem ir tas, ka mēs kā liels spēlētājs nevaram ietekmēt slimnīcu darbību.

Savukārt intervējamais no Valmieras pašvaldības atzīmē, ka

Valmierā slimnīca dod pozitīvu devumu, jo tās tuvums piesaista iedzīvotājus. Taču cilvēkiem reģionā tas ir vairāk risks, vai paspēs atbraukt, vai tiks uz slimnīcu.

Papildus vairāku pašvaldību darbinieki (Rēzeknē, Daugavpilī) intervijās atzīmēja, ka veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību būtiski ietekmē privātie medicīnas centri. Privātie medicīnas pakalpojumu centri, no vienas puses, uzlabo pakalpojumu pieejamību, bet, no otras puses, ņemot vērā pakalpojumu augstās cenas, nav spējīgi atrisināt samilzušo problēmu veselības aprūpes pakalpojumu pieejamībā reģionos. Liepājas pašvaldības darbinieks uzsvēra, ka pašvaldība diemžēl nevar ietekmēt nedz kvotas, nedz rindas, nedz speciālistu pieejamību Kurzemes reģionālajā slimnīcā. Kritiska situācija ir ar bērnu un valsts apmaksātajiem zobārstniecības pakalpojumiem – to pieejamība ir nepietiekoša, bet pašvaldība maz ko var ietekmēt. Liepājas pašvaldība saņem iedzīvotāju sūdzības un lūgumus risināt veselības aprūpes pieejamības jautājumus, jo iedzīvotāji nezina, kas šajā jomā ir valsts un kas pašvaldības kompetencē.

Sociālā aizsardzība

Sociālo aizsardzību, kurai fokusa grupu diskusiju laikā tika piešķirta visaugstākā intensitāte, pašvaldību darbinieki savās intervijās vērtēja pozitīvāk. Viņuprāt, ar indivīdu sociālo aizsardzību pašvaldībās viss ir kārtībā. Nav jāmeklē draudi tur, kur viņu nav. Proti, intervijā Talsu novada pašvaldības darbinieks

norādīja, ka “sociālā aizsardzība Talsu novadā ir pietiekama. Ir gan Sarkana Krusts, gan nakts mītnes un pabalsti, bet, vai tas ir tik ideāli, man grūti spriest”. Jaunjelgavas pašvaldības darbinieks intervijā stāsta, ka “Jaunjelgavā pamatvajadzības ir nodrošinātas, dzīvesvietas ir pieejamas, ko vilkt mugurā ir un ko ēst arī. Trīs ārsti uz tik mazu iedzīvotāju skaitu ir samērā ekskluzīvi”.

Vairāki pašvaldību darbinieki savās intervijās ir iezīmējuši skaidru nošķirumu starp valsts līmeņa un vietējā līmeņa pārvaldi individu sociālās aizsardzības stiprināšanā. Piemēram, intervijā ar Liepājas pašvaldības darbinieku viņš atklāja, ka “pašvaldība gribētu darīt un rūpēties vairāk par saviem iedzīvotājiem, bet ir likuma norma, kuru nedrīkst pārkāpt”. Savukārt intervējama no Gulbenes novada pašvaldības atzīmēja, ka “Latvijā ir skaidrs dalījums starp varas līmeņiem – valdība un pašvaldība. Lielākā daļa no draudiem – individu sociālā aizsardzība, veselības aprūpes pieejamība, ir draudi, kas risināmi tikai un vienīgi valstiskā līmenī (nodokļi, dzīvokļi, infrastruktūra, izglītība, veselības aprūpe). Pašvaldībā jau viss ir kārtībā, bet valstiskā līmenī jau nepietiek resursu”.

Apkopojot iegūtos datus, tika secināts, ka pašvaldību iedzīvotāju un lēmumu pieņēmēju skatījums uz galvenajiem apdraudējumiem personiskās drošības sektorā sakrīt. Atšķirības ir vērojamas subjektīvā draudu uztverē starp iedzīvotājiem un lēmumu pieņēmējiem. Iedzīvotāji ir daudz kritiskāki pret pašvaldības darbu un sniegto atbalstu identificēto apdraudējumu minimizēšanā. Piemēram, fokusa grupu diskusiju laikā respondenti ir atzīmējuši, ka uz drošību kā kompleksu parādību ir jāskatās no Maslova vajadzību piramīdas skatpunkta. Ja tiek apmierinātas pirmā līmeņa jeb eksistenciālās vajadzības, indivīds var tīties pēc nākamo līmeņu vajadzību apmierināšanas.

Uzņēmējs darbspējas vecumā, Rēzekne: *Mēs Latgalē neesam tik atbalstīti [gan no valsts, gan no pašvaldības puses], cik vajadzētu, lai mēs justos droši.*

Respondentu skatījumā galvenā problēma, kāpēc šis atbalsts ir nepietiekams, ir saistīta ar valsts, nevis pašvaldību darbības virzienu neefektīvu plānošanu. Šādam viedoklim piekrita arī lielākā daļa lēmumu pieņēmēju, kas atzīmēja, ka vairākas problēmas (personiskās drošības draudu minimizēšana) ir iespējams atrisināt tikai valstiskā līmenī.

Pensionāre, Rēzekne: *Pašvaldība par mums rūpējas tik, cik viņiem ir tās naudas, un mums iedod to. Kaut kas nav pareizi tur augšā [domā valdības ministrus]. Vietējās pašvaldības cenšas vairāk nekā tur augšā. Vietējie vairāk pārzina, kas te darās, vairāk raksta projektus. Viņi vairāk saprot mūsu vajadzības.*

Nodarbināts vīrietis darbspējas vecumā, Jaunjelgava: *Pašvaldība nekomunicē ar iedzīvotājiem cieņpilni, bet, neskatoties uz to, pašvaldība tiek vērtēta pozitīvi salīdzinājumā ar Saeimu un valdību.*

Tomēr ne visi respondenti diskusiju laikā ir bijuši tik optimistiski noskaņoti par pašvaldības darbu personiskās drošības jomā. Vairāki respondenti ir atzīmējuši, ka pašvaldības kā vietējās varas institūcijas nedara neko, lai stiprinātu indivīdu personisko drošību, vai arī pašvaldības darbs aprobežojas tikai ar noteiktu sociālu labumu pārdali. Lielāka pašvaldības iesaiste indivīdu personiskās drošības jomā tika atzīmēta pirmsvēlēšanu laikā.

Nodarbināta sieviete darbspējas vecumā, Gulbene: *Pašvaldība nedara neko, lai pasargātu mūsu privāto dzīvi, t. i., ir ļoti zema uzticība vietējā līmeņa politiķiem. Uzņēmējs darbspējas vecumā, Talsi: *Pašvaldībai mēs esam interesanti tikai vēlēšanās – katrus četrus gadus.**

Pamatojoties uz datiem, kas iegūti interviju laikā, tika secināts: lēmumu pieņēmēji pašvaldībās tam nepiekrīt un uzskata, ka pašvaldības dara pietiekoši, lai minimizētu personiskā drošības sektora apdraudējumus. Līdz ar to, lai vērtētu katras pašvaldības rīcību personiskās drošības sektora draudu minimizēšanā, balstoties uz izstrādāto labas pārvaldes matricu, tika veikta katras pašvaldības kvalitatīvā attīstības plānošanas dokumentu analīze.

Talsu novada pašvaldība

Talsu novada pašvaldības attīstība ir nostiprināta trīs savstarpēji saistītos plānošanas dokumentos: Talsu novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2030. gadam, Talsu novada attīstības programma 2014.–2020. gadam un Talsu novada pašvaldības mājokļu politikas vadlīnijas 2020.–2022. gadam.²³ No labas pārvaldes perspektīvas visas trīs analizētās rīcībpolitikas ir savstarpēji pamatotas un saistītas plānošanas dokumentu izstrādē. Attīstības dokumentu izstrādē ir ievērots pēctecības princips un dokumentu izstrādes hierarhija gan nacionālā līmenī (sasaiste ar Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģiju līdz 2030. gadam (Latvija 2030), Latvijas Nacionālo attīstības plānu (NAP 2020), Reģionālās politikas pamatnostādņem 2013.–2019. gadam), gan reģionālā līmenī (sasaiste ar Kurzemes plānošanas reģiona ilgtspējīgas attīstības stratēģiju 2015.–2030. gadam, Kurzemes plānošanas reģiona Attīstības programmu 2015.–2020. gadam, nozaru plānošanas dokumentiem).

Hierarhiski augstākais vietējā līmeņa plānošanas dokuments ir Talsu novada pašvaldības attīstības stratēģija 2030. gadam. Attīstības stratēģijas uzbūve

²³ Talsu novada pašvaldība (2020). *Attīstības plānošana*. Pieejams: <https://talsi.lv/dokumenti/>

tiek koncentrēta ap apdzīvojuma struktūras telpiskiem izkārtojumiem, kam tiek pakārtoti vides aspekti, sociālie aspekti (drošība, sociālie pakalpojumi, sociālais darbs, izglītība, sports un aktīvā atpūta, kultūra, veselība, iedzīvotāju informēšana) un ekonomiskie aspekti (uzņēmējdarbība, inženierapgāde, tūrisma infrastruktūra). Stratēģijas vīzija ir “ekonomiski attīstīts novads Ziemeļkurzemē ar reģiona centru Talsos, ar konkurētspējīgiem un inovatīviem uzņēmumiem, ar drošu un pievilcīgu dzīves vidi, bagāts ar izglītotiem, radošiem un pilsoniski aktīviem cilvēkiem, kuri veido veselīgu, ģimenisku un pārtikušu sabiedrību; efektīvi pārvaldīts novads, kurā katrai pilsētai un pagastam ir sava dabas un kultūras pievilcība”²⁴. Definētās vīzijas sasniegšanai tiek pakārtoti četri stratēģiskie mērķi – “1. Izglītota, radoša un pilsoniski aktīva, veselīga, ģimeniska un pārtikusi sabiedrība; 2. Vides resursos balstīta progresīva un attīstīta daudznozaru ekonomika; 3. Talsu pilsētas izcilība, novada nozīmība un atpazīstamība – novada svītrukods; 4. Iedzīvotājiem tuva pašvaldība, stipra un efektīva pārvaldība”²⁵.

Pirmais stratēģiskais mērķis “izglītota, radoša un pilsoniski aktīva, veselīga, ģimeniska un pārtikusi sabiedrība”²⁶ tiešā veidā iekļauj rīcības virzienus, kas ir vērsti uz personisko draudu novēršanu vai mazināšanu. Saskaņā ar mērķi Talsu novada pašvaldībā personiskās drošības sektora draudu mazināšanai ir paredzēta novada izglītības sistēmas pārvaldība (kas paredz visu līmeņu – pirmsskolas, vispārējās, interešu, profesionālās un augstākās – izglītības pieejamības un kvalitātes uzlabošanu), veselības aprūpes sistēmas pieejamības attīstība un sociālais atbalsts (nodarbinātības veicināšana, dažādu sociālo atbalsta pasākumu ieviešana).²⁷

Saskaņā ar fokusa grupās identificētiem draudiem personiskās drošības sektorā *indivīdu fiziskā drošība, sociālā aizsardzība, indivīdu fiziskā veselība un izglītības pieejamība* Talsu novada pašvaldības attīstības plānošanas dokumentos ir iekļautas tieši, nevis pastarpināti. No labas pārvaldes perspektīvas var secināt, ka personiskās drošības draudi un to mazināšanas iespējas ir iekļauti visās novada izstrādātās rīcībpolitikās. Lai gan intervijā ar Talsu novada pašvaldības darbinieku tika konstatēts, ka, viņaprāt, “novadā pietrūkst ilgtermiņa redzējums (konkrēti – rīcībpolitiku izstrādē)”, tomēr kvalitatīvā dokumentu

²⁴ Talsu novada pašvaldība (2019). *Talsu novada pašvaldības attīstības stratēģija 2030. gadam*. Pieejams: https://talsi.lv/wp-content/uploads/2019/07/stategija_apstiprinats_2030.pdf

²⁵ Turpat.

²⁶ Turpat.

²⁷ Talsu novada pašvaldība (2016). *Talsu novada attīstības programma 2014.–2020. gadam. Rīcības plāns 2016.–2020. gadam*. Pieejams: https://talsunovads.lv/wp-content/uploads/2019/08/06_2pielikums_rcbuplans_projekts_precizets.pdf

analīze atspoguļo to, ka rīcībpolitiku izstrādes gaitā tiek ņemts vērā ilgtermiņa redzējums. Pašvaldība adekvāti reaģē uz personiskās drošības apdraudējumu izmaiņām.²⁸ Analizētajos attīstības plānošanas dokumentos tiek iekļautas konkrētas rīcības personiskās drošības draudu minimizēšanai.

Runājot par preventīvo rīcībpolitiku izstrādi personiskās drošības sektorā, pētījuma gaitā tika secināts, ka pašvaldībā nav izstrādāta neviena preventīvā rīcībpolitika, kas informētu sabiedrību, kā rīkoties, sastopoties ar personiskās drošības draudiem. Pretstatā tam ir izstrādāta virkne saistošo noteikumu par to, kādu atbalstu pašvaldība sniedz saviem iedzīvotājiem personiskās drošības draudu mazināšanā. Piemēram, saistošie noteikumi Nr. 12 “Par materiālo palīdzību Talsu novadā”, Nr. 59 “Par sociālajiem pakalpojumiem Talsu novada pašvaldībā”, Nr. 17 “Par veselības aprūpes pabalstu Talsu novadā”²⁹. Papildus 2011. gada jūnijā tika apstiprināts apvienotais Dundagas, Mērsraga, Rojas un Talsu novada civilās aizsardzības plāns.³⁰ Šis plāns netieši jeb pastarpināti iekļauj pašvaldības rīcību personiskās drošības draudu mazināšanai. Civilās aizsardzības plāns nosaka kārtību, kādā pašvaldība “sniegs palīdzību iedzīvotājiem un, ja nepieciešams, evakuēs iedzīvotājus no katastrofas apdraudētajām vai skartajām teritorijām, nodrošinot iedzīvotāju uzskaiti, pagaidu izmitināšanu, ēdināšanu, sociālo aprūpi un medicīniskās palīdzības sniegšanu”³¹.

Izvērtējot starpiestāžu koordināciju Talsu novada pašvaldībā, pētījuma gaitā tika secināts, ka personiskās drošības sektorā tā ir efektīva. Pašvaldībai ir vienots redzējums uz savu iedzīvotāju personisko drošību. Tiek nodrošināta sadarbība starp iestādēm, kas ir atbildīgas par fizisko drošību (policija, probācijas dienests), sociālo aizsardzību (sociālais dienests), veselības un izglītības pieejamību.

Rēzeknes pilsētas pašvaldība

Līdzīgi kā Talsu novada pašvaldības gadījumā, Rēzeknes pilsētas pašvaldības attīstība ir nostiprināta divos stratēģiski saistītos un pakārtotos plānošanas

²⁸ Ar to autores saprot pašvaldības spēju reaģēt uz Covid-19 infekcijas izplatības apdraudējumu Talsu novada pašvaldībā. Covid-19 infekcijas izplatība ir tieša veidā saistīta ar personisko drošību gan fiziskās veselības nodrošināšanā, gan izglītības sistēmas pieejamībā, gan indivīdu sociālajā aizsardzības sfērā. Sākot ar pandēmijas izsludināšanu, Talsu novada pašvaldībā ir izstrādāti visu pirmskolas izglītības iestāžu “kārtība, kādā tiek nodrošināti epidemioloģiskās drošības pasākumi Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai 2020./2021. mācību gadā”. Tika pieņemta kārtība, kādā tiks sniegta palīdzība grūtībās nonākušajiem novada iedzīvotājiem.

²⁹ Talsu novada pašvaldība (2014). *Pašvaldības saistošie noteikumi*. Pieejams: <https://talsi.lv/dokumenti/?document-subject%5B%5D=izglitiba&document-subject%5B%5D=sociala-palidziba&document-subject%5B%5D=veseliba&s=>

³⁰ Dundagas novada dome, Mērsraga novada dome, Rojas novada dome, Talsu novada dome (2011). *Apvienotais Dundagas, Mērsraga, Rojas un Talsu novadu civilās aizsardzības plāns*, 73. lpp.

³¹ Turpat.

dokumentos – Rēzeknes pilsētas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā līdz 2030. gadam un Rēzeknes pilsētas attīstības programmā 2014.–2020. gadam.³² Dokumentu izstrādē ir ievērots pēctecības princips un dokumentu izstrādes hierarhija. Abi plānošanas dokumenti ir pakārtoti gan nacionālā, gan reģionālā līmeņa attīstības plānošanas dokumentiem (Latgales stratēģija 2030).³³ No labas pārvaldes perspektīvas var secināt, ka Rēzeknes pilsētas pašvaldībā plānošanas dokumentu izstrādē tiek ievērots pēctecības princips.

Hierarhiski augstākais Rēzeknes pilsētas pašvaldības plānošanas dokuments ir Rēzeknes pilsētas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam. Atšķirībā no Talsu novada attīstības stratēģijas, Rēzeknes pilsētas stratēģijā personiskās drošības draudi, kas tika identificēti fokusa grupu interviju laikā, ir iekļauti pastarpināti (izņemot izglītības sistēmas pieejamību un indivīdu fizisko drošību). Saturiski stratēģijā ietver četrus attīstības mērķus – “1. Nodrošināt Rēzeknes kā starptautiski konkurētspējīga nacionālās nozīmes ekonomiskās attīstības centra attīstību; 2. Attīstīt Rēzekni kā Eiropas kultūras un tūrisma pilsētu; 3. Sekmēt Rēzeknes kā Austrumlatvijas izglītības, pētniecības un sporta centra attīstību; 4. Veidot Rēzekni kā cilvēkam un videi draudzīgu, drošu un mūsdienīgu pilsētu Eiropas Savienības Austrumu pierobežā”³⁴. Diviem no šiem stratēģiskās plānošanas mērķiem pastarpināti ir pakārtoti pasākumi personiskās drošības sektora draudu mazināšanai. Piemēram, lai nodrošinātu ekonomiskās attīstības centra attīstību, viens no darbības virzieniem (lielo ražošanas investīciju piesaistīšana, kas ap sevi rada uzņēmējdarbības vidi maziem un vidējiem uzņēmumiem³⁵) ir bezdarba līmeņa mazināšana, kas savukārt netieši ir saistīta ar fokusa grupās minēto – indivīdu sociālo aizsardzību.

No labas pārvaldes perspektīvas Rēzeknes pilsētas attīstības programmā 2014.–2020. gadam³⁶ iekļautās vidējā termiņa darbības prioritātes³⁷ (tā

³² Rēzeknes novada pašvaldība (2020). *Pilsētas plānošanas dokumenti*. Pieejams: <https://rezekne.lv/pilsetas-attistibas-dokumenti/>

³³ Latgales plānošanas reģions (2011). *Latgales stratēģija 2030*. Pieejams: https://lpr.gov.lv/wp-content/uploads/2011/lpr-planosanas-dokumenti/Latgales_strategija_2030_apstiprinata_01.12.2010.pdf

³⁴ Rēzeknes pilsētas pašvaldība (2014). *Rēzeknes pilsētas ilgtspējīgas attīstības stratēģija*. Pieejams: <https://rezekne.lv/wp-content/uploads/2017/08/rezeknes-pilsetas-ilgtspejigas-attistibas-strategija-lidz-2030-gadam.pdf>

³⁵ Turpat.

³⁶ Rēzeknes pilsētas pašvaldība (2014). *Rēzeknes pilsētas attīstības programma 2014.–2020. gadam*. Pieejams: <https://rezekne.lv/wp-content/uploads/2017/08/rezeknes-pilsetas-attistibas-programma-2014-2020-gadam.pdf>

³⁷ Rēzeknē ir šādas vidējā termiņa darbības prioritātes: 1. Uzņēmējdarbību un investīcijas atbalstoša vide; 2. Iedzīvotājiem un tūristiem interesanta, daudzveidīga kultūras dzīve, radošās industrijas un konkurētspējīgs tūrisma piedāvājums; 3. Latgales reģiona ekonomikā integrēta izglītība un pētniecība; 4. Sports; 5. Kvalitatīva dzīves telpa. Pieejams: <https://rezekne.lv/wp-content/uploads/2017/08/rezeknes-pilsetas-attistibas-programma-2014-2020-gadam.pdf>

pastarpināti ir paredzēta personiskās drošības sektora draudu mazināšanai mērķu kaskadēšanā ir ievērots pēctecības princips. Papildus katram rīcības virzienam ir noteikti kvalitatīvi izmērāmi indikatori. Ņemot vērā fokusa grupās raksturotos draudus personiskās drošības sektorā, abos Rēzeknes pilsētas pašvaldības attīstības plānošanas dokumentos tie ir iekļauti tikai daļēji un pastarpināti. Galvenais attīstības plānošanas dokumentu mērķis ir uzņēmējdarbības veicināšana, izglītības kvalitātes uzlabošana un kultūrvides saglabāšana. Tiešā veidā šie attīstības plānošanas dokumenti nav domāti personiskās drošības sektora draudu mazināšanai. Analizētos attīstības plānošanas dokumentos netika iekļauti darbības virzieni, kas būtu paredzēti individu fiziskās drošības situācijas uzlabošanai, veicinātu veselības aprūpes pieejamību un radītu *drošuma* sajūtu sociālā aizsardzības jomā.

Atšķirībā no Talsu novada pašvaldības, Rēzeknes pilsētas pašvaldībai nav izstrādāts civilās aizsardzības plāns,³⁸ kas vismaz pastarpināti iekļauj rīcības virzienus draudu mazināšanai personiskās drošības sektorā. Savukārt, līdzīgi kā Talsu novada pašvaldībā, Rēzeknes pilsētas pašvaldībā nav izstrādāta preventīva rīcībspolitika, kas informētu sabiedrību, kā rīkoties personiskās drošības draudu gadījumā. Draudu mazināšanai pašvaldībā ir izstrādāta virkne saistošo noteikumu par personiskās drošības draudu mazināšanu. Piemēram, saistošie noteikumi Nr. 22 “Sabiedriskās kārtības noteikumi Rēzeknē”, Nr. 28 “Par sociālajiem pakalpojumiem Rēzeknes pilsētas pašvaldībā”, Nr. 15 “Par papildu materiālo palīdzību Rēzeknes pilsētas pašvaldībā”, Nr. 5 “Par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu vai maznodrošinātu un sociālās palīdzības pabalstiem Rēzeknes pilsētas pašvaldībā”³⁹. Tomēr pētījuma rezultātā tika secināts, ka arī šie saistošie noteikumi tikai daļēji ataino pašvaldības rīcības virzienus personiskās drošības sektora draudu mazināšanā. Piemēram, pašvaldībā nav izstrādāti saistošie noteikumi (vai citi dokumenti, plāni un stratēģijas)⁴⁰ par veselības sistēmas pakalpojumu pieejamību.

Pētījuma gaitā tika secināts, ka Rēzeknes pilsētas pašvaldībā normatīvo aktu izmaiņas biežums, reaģējot uz personiskās drošības apdraudējumiem, nav optimāls, jo jaunākie attīstības plānošanas dokumenti un saistošie noteikumi neataino draudus, kas ir būtiski pašvaldības iedzīvotājiem, bet atspoguļo tikai

³⁸ 2018. gadā ir izstrādāts apvienots civilās aizsardzības plāns Rēzeknes un Viļānu novadu pašvaldībām. Rēzeknes pilsētas pašvaldībai šāds plāns netika izstrādāts. Rēzeknes pašvaldībai civilās aizsardzības plāns ir daļa no vides pārskata.

³⁹ Rēzeknes pilsētas pašvaldība (2020). *Saistošie noteikumi*. Pieejams: <https://rezekne.lv/saistosie-noteikumi/#>

⁴⁰ Dokumenti vai noteikumi, kas atainotu to, kādu atbalstu pašvaldība sniedz saviem iedzīvotājiem personiskās drošības draudu mazināšanas jomā.

izvirzītās darbības prioritātes, kas tika definētas 2014. gadā. Izvērtējot starp-iestāžu koordināciju Rēzeknes pilsētas pašvaldībā, pētījuma gaitā tika secināts, ka tā nav efektīva. No personiskās drošības sektora draudu perspektīvas Rēzeknes pilsētas pašvaldībā ir skaidri nošķirtas iestāžu atbildības jomas. Piemēram, par iedzīvotāju sociālo aizsardzību ir atbildīga pārvalde “Sociālais dienests”, par izglītības sistēmas pilnveidošanu un pieejamību ir atbildīga Izglītības pārvalde. Tomēr no nosaukto personiskās drošības draudu (individu fiziskā drošība un veselības sistēmas pieejamība) perspektīvas Rēzeknes pilsētas pašvaldībā atbildīgo iestāžu nav. 2014. gadā Rēzeknes pilsētā tika likvidēta pašvaldības policija. Kārtības uzturēšana pilsētā tika deleģēta Valsts policijai⁴¹ un nesen izveidotajai Administratīvajai inspekcijai. Pašvaldībā nav izveidota neviena iestāde, kas būtu atbildīga par veselības aprūpes sistēmas pieejamību.

Daugavpils pilsētas pašvaldība

Atšķirībā no Talsu novada un Rēzeknes pilsētas pašvaldībām Daugavpils pilsētas pašvaldības attīstība ir nostiprināta divos stratēģiski saistītos un pakārtotos dokumentos – Daugavpils pilsētas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam un Daugavpils pilsētas attīstības programma “Mana pils – Daugavpils” 2014.–2020. gadam⁴² – un katrai pilsētas pašvaldības attīstības prioritātei ir pakārtota atsevišķa stratēģija. Stratēģiskās plānošanas dokumentu analīzes rezultātā tika secināts, ka pašvaldības definētās attīstības jomas ataino iedzīvotāju minētos personiskās drošības riskus.

Daugavpils pilsētas stratēģijas vīzijas sasniegšanai ir izvirzīts viens stratēģiskais mērķis – “Daugavpils pilsēta – pievilcīgākā vieta dzīvei un uzņēmējdarbībai Austrumbaltijā”⁴³. Šī mērķa īstenošanai tiek izraudzīti trīs darbības virzieni, un viens no tiem pastarpināti raksturo trīs no četriem personiskās drošības sektora apdraudējumiem. Šis virziens ir “sabiedrības līdzsvarotā attīstība”, kas ir orientēts uz kvalitatīvas izglītības iegūšanas iespējām un kvalitatīvu publisko individuālo pakalpojumu groza⁴⁴ paplašināšanu.

⁴¹ BNS (2015). *Rēzeknes mērs: kopš pašvaldības policijas likvidēšanas situācija nav pasliktinājusies* (intervija 2015. gada 16. februārī). Pieejams: <https://www.la.lv/rezeknes-mers-kops-pasvaldibas-policijas-likvidesanas-situacija-nav-pasliktinajusies>

⁴² Daugavpils pilsētas pašvaldība (2020). *Pilsētas plānošanas dokumenti*. Pieejams: <https://www.daugavpils.lv/pilseta/pilsetas-attistiba/planosanas-dokumenti>

⁴³ Daugavpils pilsētas dome (2014). *Daugavpils pilsētas ilgtspējīgas attīstības stratēģija*. Pieejams: https://www.daugavpils.lv/assets/upload/attistiba/2018/Strategija2014-2030_.pdf

⁴⁴ Saskaņā ar stratēģiju publiskie individuālie pakalpojumi, kas tiek nodrošināti Daugavpilī, ir primārie veselības pakalpojumi, medicīniskā aprūpe mājās, ambulatorie veselības aprūpes pakalpojumi, sociālie pakalpojumi, atbalsta pasākumi un konsultatīvā palīdzība, pilna apjoma sociālo pakalpojumu klāsts, sociālās rehabilitācijas pakalpojumi, pirmsskolas, sākumskolas, pamatskolas un vidusskolas pieejamība, mūžizglītības veicināšana.

Daugavpils pilsētas gadījumā personiskās drošības apdraudējumi ir iekļauti visās pašvaldības attīstības plānošanas rīcībpolitikās. No labas pārvaldības perspektīvas tas tiek vērtēts atzinīgi. Papildus pilsētas pašvaldības plānošanas dokumentos katram draudam, kas tika identificēts personiskās drošības sektorā, ir izstrādāta atsevišķa rīcību stratēģija, kas ir attēlota atbildīgo iestāžu darbības un attīstības stratēģijās. Analīzes rezultātā tika secināts, ka attīstības plānošanas dokumentu izstrādes laikā tika ievērots pēctecības un hierarhijas princips. Diemžēl preventīvā rīcībpolitika Daugavpils pilsētas pašvaldībā nav izstrādāta, tāpēc iedzīvotāji nav informēti, kā viņiem rīkoties, sastopoties ar personiskās drošības sektora draudiem.

Tāpat kā Madonas novada pašvaldībai, Daugavpils pilsētas pašvaldībai nav izstrādāts civilās aizsardzības plāns, kas vismaz pastarpināti iekļautu pašvaldības un iedzīvotāju rīcības virzienus personiskās drošības draudu mazināšanai. Līdzīgi kā citās pašvaldībās, Daugavpils pilsētā ir pieņemta virkne saistošo noteikumu, kas pastarpināti regulē pašvaldības rīcību personiskās drošības draudu mazināšanā. Piemēram, saistošie noteikumi Nr. 6 “Par sabiedrisko kārtību”, Nr. 46 “Daugavpils pilsētas pašvaldības materiālais atbalsts mazaizsargātajām personām”, Nr. 13 “Daugavpils pilsētas pašvaldības atbalsts ārkārtējā situācijā sakarā ar Covid-19 izplatību”⁴⁵ u. c.

Daugavpils pilsētas pašvaldībai ir sniegts atzinīgs vērtējums par starpīestāžu koordināciju. Pētījuma gaitā tika secināts, ka tā tiek īstenota efektīvi. Katrai pašvaldības iestādei ir definēts savs atbildības lauks un iespējamās rīcības personiskās drošības draudu mazināšanai.

Madonas novada pašvaldība

Pētījuma gaitā fokusa grupu diskusijas tika veiktas gan ar Madonas pilsētas, gan ar Ļaudonas iedzīvotājiem. Savukārt pašvaldību rīcības kontekstā abas pašvaldības tika analizētas kopā kā Madonas novada pašvaldība.⁴⁶ Madonas novada pašvaldības stratēģiskā attīstība, līdzīgi kā Talsu novada, Rēzeknes pilsētas un Daugavpils pilsētas pašvaldību attīstība, ir nostiprināta divos savstarpēji pakārtotos un saistītos dokumentos – Madonas novada ilgtspējīgas attīstības stratēģijā 2013.–2038. gadam un Madonas novada attīstības programmā 2013.–2020. gadam.⁴⁷ Ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2013.–2038. gadam ir

⁴⁵ Daugavpils pilsētas pašvaldība (2020). *Saistošie noteikumi*. Pieejams: <https://www.daugavpils.lv/pasvaldiba/dokumenti/normativie-akti?type=saistosie&status-ok=true>

⁴⁶ Madonas novads tika izveidots 2009. gadā 6. jūnijā, un tajā ietilpst 14 pagasti, kā arī novada centrs – Madona. Pieejams: <https://www.madona.lv/lat/pagasti>

⁴⁷ Madonas novada pašvaldība (2020). *Novada attīstības plānošanas dokumenti*. Pieejams: <https://www.madona.lv/lat/attistibas-programma-un-strategija>

pakārtota gan nacionālā, gan reģionālā līmeņa attīstības plānošanas dokumentiem (Vidzemes plānošanas reģiona ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2030 un Vidzemes plānošanas reģiona teritorijas plānojums 2007.–2027. gadam⁴⁸).

Madonas novada pašvaldības ilgtspējīgas stratēģijas vīzija tiek pakārtota trīs stratēģiskiem mērķiem – “1. Madonas novads – pašpietiekams, ar attīstītu uzņēmējdarbību, kas sekmē produktu un pakalpojumu ar augstu pievienoto vērtību radīšanu, balstoties uz inovatīvām tehnoloģijām un savstarpējo sadarbību; 2. Mērķis ir vērsts uz iedzīvotāju, īpaši jauniešu palikšanu un atgriešanos novadā, nodrošinot augstu dzīves kvalitāti, kultūras, izglītības, sporta, atpūtas u. c. iespējas; 3. Dabiska, droša dzīves vide ir balstīta uz gudru, ilgtspējīgu dabas resursu un dabas resursu apsaimniekošanu, saglabājot tās unikalitāti un daudzveidību”⁴⁹. Saskaņā ar šiem mērķiem pētījuma gaitā tika secināts, ka fokusa grupās raksturotie personiskās drošības sektora draudi un rīcības virzieni to mazināšanai tiek daļēji atspoguļoti novada attīstības plānošanas dokumentos. Pastarpināti tiek raksturoti šādi pašvaldības rīcības virzieni personiskās drošības draudu mazināšanā: *fiziskā drošība* – ceļu un infrastruktūras uzlabošana/uzturēšana,⁵⁰ *izglītības sistēmas pieejamība* – izglītības kvalitātes attīstīšana, ceļot kopējo iedzīvotāju intelīgenci, *veselības sistēmas pieejamība un sociālā aizsardzība* – augsta veselības aprūpes un sociālo pakalpojumu kvalitāte.⁵¹ Līdz ar to var secināt, ka novada pašvaldības un iedzīvotāju skatījums uz galvenajiem personiskās drošības apdraudējumiem ir līdzīgs. Apdraudējumi ir konsekventi iekļauti visos pašvaldības stratēģiskās attīstības plānošanas dokumentos.

Madonas novada attīstības programmā 2013.–2020. gadam definēti kvalitatīvi izmērāmi rezultāti un rīcības virzieni fokusa grupu diskusiju laikā definētiem personiskās drošības draudiem. Individu fiziskās drošības draudu mazināšanai, sabiedriskās kārtības uzlabošanai un drošas vides radīšanai pašvaldība plāno pilnveidot videonovērošanas sistēmas problemātiskajās pilsētas vietās un izstrādāt saistošos noteikumus videonovērošanas kamerās fiksēto

⁴⁸ Vidzemes attīstības aģentūra (2015). *Vidzemes plānošanas reģiona ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2030*. Pieejams: http://jauna.vidzeme.lv/upload/VIDZEMES_PLANOSANAS_REGIONA_ILGT-SPEJIGAS_ATTISTIBAS_STRATEGIJA.pdf

⁴⁹ Madonas novada pašvaldība (2013). *Madonas novada pašvaldības ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2013.–2038. gadam*. Pieejams: https://www.madona.lv/lat/box/files/PlanosanasDokumenti/attstbas_stratija.pdf

⁵⁰ Šis pašvaldības rīcības virziens ir saistīts ar individu fizisko drošību uz ielām un pastarpinātā veidā veicinās uzņēmējdarbību. Rezultātā pieaugs individu *drošuma sajūta* par savu sociālo nodrošinājumu.

⁵¹ Madonas novada pašvaldība (2013). *Madonas novada pašvaldības ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2013.–2038. gadam*. Pieejams: https://www.madona.lv/lat/box/files/PlanosanasDokumenti/attstbas_stratija.pdf

pārkāpumu publiskošanai. Lai izglītības sistēmas pakalpojumi būtu pieejami, pašvaldība plāno analizēt un optimizēt visu novada pašvaldību iestāžu pakalpojumus, paplašināt skolu un PII pakalpojumus (noteikt specializāciju), izveidot profesionālās ievirzes un interešu izglītības filiāles ārpus novada centra. Pašvaldībā ir izstrādāts Madonas novada izglītības iestāžu tīkla attīstības plāns 2016.–2023. gadam,⁵² kurā raksturota pašvaldības izglītības iestāžu tīkla attīstība. Šis plāns ir paredzēts fokusa grupu diskusiju laikā identificēto draudu (zema izglītības kvalitāte, skolu tīkla optimizācija) mazināšanai. Veselības aprūpes pakalpojumu pieejamības veicināšanai pašvaldība plāno izveidot pacientu viesnīcu, paplašināt Madonas slimnīcu, izveidot dienas stacionāru, atvērt diennakts aptieku. Savukārt novada iedzīvotāju minēto sociālās aizsardzības draudu mazināšanai pašvaldība plāno ieviest sociālā darba pakalpojumu kvalitātes novērtēšanas sistēmu.⁵³

No labas pārvaldes perspektīvas var secināt, ka personiskās drošības draudi un rīcības virzieni to mazināšanai ir iekļauti visās pašvaldības attīstības plānošanas rīcībpolitikās. Rīcībpolitiku izstrādes gaitā tiek ievērots pēctecības un hierarhijas princips. Iekļautie rīcības virzieni personiskās drošības draudu mazināšanai ir izmērāmi un atbilstoši situācijai. Pētījuma rezultātā tika secināts, ka pašvaldībā nav izstrādāta neviena preventīva rīcībpolitika, kas informētu sabiedrību, kā rīkoties, sastopoties ar sabiedrības drošības draudiem.

Madonas novada pašvaldībā nav izstrādāts arī civilās aizsardzības plāns, kas vismaz pastarpināti iekļautu rīcības virzienus personiskās drošības draudu minimizēšanai. Līdzīgi kā citās pētījuma gaitā analizētajās pašvaldībās, Madonas novada pašvaldībā ir pieņemta virkne saistošo noteikumu, kas nosaka pašvaldības rīcību situācijās, kad tiek apdraudēta indivīdu personiskā drošība. Piemēram, uz indivīdu sociālo aizsardzību attiecas saistošie noteikumi Nr. 13 “Par sociāliem pakalpojumiem Madonas novadā” un Nr. 15 “Par Madonas novada pašvaldības sociālajiem pabalstiem”, uz indivīdu fizisko drošību – saistošie noteikumi Nr. 30 “Par sabiedrisko kārtību Madonas novadā”⁵⁴ u. c. Izvērtējot starpiestāžu koordināciju, pētījuma gaitā tika secināts, ka tā tiek īstenota efektīvi. Katrai pašvaldības iestādei ir definēts savs atbildības lauks un iespējamās rīcības personiskās drošības draudu mazināšanai.

⁵² Madonas novada pašvaldība (2016). *Madonas novada izglītības iestāžu tīkla attīstības plāns 2016.–2023. gadam*. Pieejams: https://www.madona.lv/lat/get.php?o=1&f=filelists/1459512792-izglitibas_plans_2016.pdf

⁵³ Madonas novada pašvaldība (2013). *Madonas novada attīstības programma 2013.–2020. gadam. Rīcības plāna rezultatīvie rādītāji*. Pieejams: https://www.madona.lv/lat/box/files/PlanosanasDokumenti/ap_rcbas_plna_rezultatvie_rdtji.pdf

⁵⁴ Madonas novada pašvaldība (2020). *Madonas novada pašvaldības saistošie noteikumi*. Pieejams: <https://www.madona.lv/lat/pasvaldibas-saistosie-noteikumi>

Gulbenes novada pašvaldība

Līdzīgi kā Madonas novada pašvaldībā, Gulbenes novada pašvaldības stratēģiskā attīstība ir nostiprināta divos savstarpēji saistītos plānošanas dokumentos – Gulbenes novada ilgtspējīgas attīstības stratēģijā 2014.–2030. gadam un Gulbenes novada attīstības programmā 2018.–2024. gadam.⁵⁵ Abas rīcībpolitikas ir pakārtotas gan nacionālā, gan reģionālā līmeņa attīstības plānošanas dokumentiem.⁵⁶ Rīcībpolitiku kvalitatīvās analīzes rezultātā pētījuma gaitā tika secināts, ka Gulbenes novada attīstības stratēģiskā vīzija ir “sakopti lauki, daudzveidīga lauksaimnieciskā ražošana un pārstrāde, inovatīvi ražošanas uzņēmumi, kvalitatīvi pakalpojumi, uzturēta kultūrvide un vēstures pieminekļi, pievilcīga lauku un pilsētvides ainava, aktīva sabiedriskā dzīve, sociālā iekļaušana – pamats dzīvošanai, strādāšanai, atpūtai un dzīves līmeņa kvalitātes paaugstināšanai katrā ģimenē un novadā kopumā”⁵⁷. Definētās vīzijas realizēšana tiek balstīta uz trim pīlāriem – 1) sabiedrība, 2) ekonomika un labklājība un 3) kultūrtelpa un dzīvesvide.

Pīlāri, kas veido novada attīstības vīziju, tiešā veidā atspoguļo pašvaldības rīcības virzienus personiskās drošības draudu mazināšanā, kuri tika identificēti fokusa grupu diskusiju laikā. Individu fiziskās drošības draudu mazināšanā pašvaldība veicina visu iedzīvotāju tiesisko drošību, un izglītības sistēmas pieejamības draudu mazināšanā pašvaldība nodrošina pieejamu, kvalitatīvu vispārējo izglītību, plašas interešu izglītības un tālākizglītības iespējas. Savukārt veselības aprūpē pašvaldība nodrošina novada iedzīvotāju pieejamību kvalitatīvai veselības un sociālai aprūpei.⁵⁸ Lai mazinātu personiskās drošības draudus, ko pašvaldība ir aktualizējusi Gulbenes novada attīstības programmā 2018.–2024. gadam, ir izstrādāts rīcības plāns, kas paredz konkrētus, kvalitatīvi izmērāmus rezultātus draudu minimizēšanā.

Saturiski attīstības programmas rīcības plāns tiek strukturēts atbilstoši definētiem pīlāriem, kuriem ir pakārtoti attiecīgi rīcības virzieni. Katram rīcības virzienam pašvaldības mērogā ir definēta atbildīgā institūcija un izmērāms rezultativitātes rādītājs. Lai mazinātu individu fiziskās drošības draudus, pašvaldība pilnveido pašvaldības policijas darbības un materiāltehnisko bāzi, īsteno preventīvus drošības pasākumus (dažādas izglītošanas kampaņas)

⁵⁵ Gulbenes novada pašvaldība (2020). *Plānošanas dokumenti*. Pieejams: <https://www.gulbene.lv/lv/doks/pld>

⁵⁶ *Vidzemes plānošanas reģiona ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2030 un Vidzemes plānošanas reģiona teritorijas plānojums 2007.–2027. gadam*

⁵⁷ Gulbenes novada dome (2016). *Gulbenes novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2014.–2030. gadam*. Gala redakcija. Pieejams: https://www.gulbene.lv/images/att/pasv/dokum/pl/strat30-GalaIAS_2030_uz23.03.2016_.pdf

⁵⁸ Turpat.

un sadarbību ar citām institūcijām (piem., Valsts policiju), kas ir atbildīgas par sabiedriskās kārtības nodrošināšanu. Lai veicinātu izglītības sistēmas pieejamību, pašvaldība izvērtē iestāžu tīklu un dažādo izglītības programmas. Veselības aprūpes pakalpojumu pieejamības veicināšanai un draudu mazināšanai pašvaldībā tiek nodrošināta primārās veselības aprūpes pakalpojumu pieejamība un īstenots veselības profilakses projekts. Novada iedzīvotāju sociālās aizsardzības *drošuma* sajūtas veicināšanai pašvaldība attīsta daudzveidīgu sociālo pakalpojumu klāstu.⁵⁹ Pašvaldības skatījums pilnībā sakrīt ar novada iedzīvotāju subjektīvo skatījumu uz personisko drošību un draudu definēšanu. Līdz ar to var secināt, ka personiskā drošība tiek aktualizēta kopienas līmenī.

Analizējot Gulbenes novada pašvaldības attīstības plānošanas dokumentus, pētījuma gaitā tika secināts, ka personiskās drošības draudi un pašvaldības rīcības virzieni to mazināšanai ir definēti visās pašvaldības attīstības plānošanas rīcībpolitikās. Šo rīcībpolitiku izstrādes gaitā no labas pārvaldes perspektīvas ir ievērots pēctecības un hierarhijas princips. Salīdzinājumā ar citām pašvaldībām Gulbenes novada pašvaldībā ir vērojama biežāka rīcībpolitiku aktualizēšana, tāpēc tika secināts, ka personiskās drošības apdraudējumi tiek laicīgi aktualizēti. Gulbenes novada pašvaldībā nav izstrādāta neviena preventīvā rīcībpolitika, kas informētu sabiedrību par tās rīcību, sastopoties ar personiskās drošības draudiem. Pozitīvi ir vērtējams Gulbenes novada pašvaldības civilās aizsardzības plāns,⁶⁰ kas pastarpināti definē pašvaldības rīcību katastrofu vai draudu gadījumā. Tomēr šis plāns neinformē sabiedrību par rīcību personiskās drošības draudu gadījumā. Turklāt nav skaidrs, kad šis plāns tika pieņemts un aktualizēts pašvaldībā.

Informētību par rīcību, sastopoties ar personiskās drošības draudiem, līdzīgi kā citās pašvaldībās, Gulbenē regulē virkne saistošo noteikumu, piemēram, sociālās aizsardzības jomā – saistošie noteikumi Nr. 7 “Par sociālajiem pabalstiem”, Nr. 7 (2015) “Par materiālo palīdzību Gulbenes novadā”, Nr. 30 “Par veselības aprūpes pabalstu Gulbenes novadā”⁶¹ u. c.

Izvērtējot starpiestāžu koordināciju, pētījuma gaitā tika secināts, ka tā tiek īstenota efektīvi. No labas pārvaldes perspektīvas atzinīgi tiek vērtēts tas, ka katrai pašvaldības iestādei ir definēts savs atbildības lauks un iespējamās rīcības personiskās drošības draudu mazināšanai.

⁵⁹ Gulbenes novada dome (2018). *Gulbenes novada attīstības programma 2018.–2024. gadam. Rīcības plāns 2018.–2024. gadam*. Pieejams: https://www.gulbene.lv/images/att/pasv/dokum/Att_prog_18-24/AP2018-2020Ricibas_plans.pdf

⁶⁰ Gulbenes novada dome (n. d.). *Gulbenes novada civilās aizsardzības plāns*. Pieejams: https://www.gulbene.lv/images/att/pasv/dokum/ca/CA_plans.pdf

⁶¹ Gulbenes novada dome (2020). *Sociālo atbalstu reglamentējošie saistošie noteikumi*. Pieejams: <https://www.gulbene.lv/lv/doks/snot/138-sa>

Aizkraukles novada pašvaldība

Aizkraukles novada pašvaldībā ir izstrādātas vairākas novada stratēģiskās attīstības rīcībpolitikas,⁶² bet personiskās drošības draudi un rīcības to mazināšanai ir definēti tikai Aizkraukles novada ilgtspējīgas attīstības stratēģijā 2014.–2025. gadam un Aizkraukles novada ilgtspējīgas attīstības programmā 2014.–2020. gadam.⁶³ Abi plānošanas dokumenti ir izstrādāti, ievērojot hierarhijas principu dokumentu izstrādē. Praksē tie ir pakārtoti gan nacionālā, gan reģionālā līmeņa attīstības plānošanas dokumentiem (Zemgales plānošanas reģiona ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2015–2030; Zemgales plānošanas reģiona attīstības programma 2015–2020).⁶⁴

Ilgspējīgas attīstības stratēģijas 2014.–2025. gadam vīzija ir “Iudzsvarota un ilgtspējīga uz zināšanām balstīta sabiedrības attīstība, veicinot cilvēku dzīves kvalitātes pieaugumu un zinātņietilpīgas ekonomikas attīstību”⁶⁵. Analīzes rezultātā tika secināts, ka stratēģijā personiskās drošības sektora draudi tika identificēti pastarpināti un ļoti virspusēji. Šai attīstības vīzijai ir pakārtotas trīs vidējā termiņa prioritātes – “1. Profesionālā un augsti kvalificēta darbaspēka un radošas pilsoniskās sabiedrības attīstīšana; 2. Daudzpusīgas ekonomikas [...] veicināšana; 3. Dzīves kvalitātes uzlabošana, veicinot aktīvu un veselīgu dzīves veidu”⁶⁶. Šīs prioritātes neaptver visus personiskās drošības sektora draudus, kas tika definēti fokusa grupu diskusiju laikā.⁶⁷

Izvērtējot Aizkraukles novada stratēģiskās plānošanas dokumentus no labas pārvaldes perspektīvas, tika secināts, ka dokumentu izstrādes gaitā tiek ievērots pēctecības un hierarhijas princips. Attīstības plānošanas rīcībpolitikas ir pakārtotas gan nacionālā, gan reģionālā līmeņa attīstības plānošanas dokumentiem. Rīcībpolitiku izstrādē ir vērojama pēctecība un konsekvence. Tomēr attīstības plānošanas dokumentos nav definēti visi personiskās drošības draudi, kas tika identificēti fokusa grupu diskusiju laikā. Normatīvo aktu izmaiņas

⁶² *Enerģētikas rīcības plāns* (2018), *Aizkraukles novada Daugavas ūdenskrātuves koncepcija* (2018), kas neattiecas uz personiskās drošības sektoru, līdz ar to šī pētījuma rezultātā šie plānošanas dokumenti netiek analizēti.

⁶³ Aizkraukles novada pašvaldība (2020). *Attīstības plānošanas dokumenti*. Pieejams: <http://www.aizkraukle.lv/lv/pasvaldiba/attistibas-planosanas-dokumentu/attistibas-programma/>

⁶⁴ Zemgales plānošanas reģions (2020). *Zemgales reģiona plānošanas dokumenti*. Pieejams: <https://www.zemgale.lv/attistibas-planosana/planosanas-dokumentu/category/32-zemgales-regiona-planosanas-dokumentu>

⁶⁵ Aizkraukles novada dome (2014). *Aizkraukles novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2014.–2025. gadam*. Pieejams: http://aizkraukle.lv/wp-content/uploads/2018/01/aizkraukles_novada_ilgtspējīgas_attistības_stratēģija.pdf

⁶⁶ Turpat.

⁶⁷ Aizkraukles novada dome (2014). *Aizkraukles novada ilgtspējīgas attīstības programma 2014.–2020. gadam*. Pieejams: http://aizkraukle.lv/wp-content/uploads/2018/01/attistības_programma_2014-2020.pdf

biežums ir optimāls, to pamato pašvaldības un iedzīvotāju vienots skatījums uz personiskās drošības draudiem.

Līdzīgi kā citās pašvaldībās, kurās personiskās drošības draudi tika identificēti kā vieni no lielākiem (intensīvākiem) draudiem, Aizkraukles novadā nav izstrādāta neviena preventīva rīcībpolitika, kas informētu sabiedrību, kā rīkoties, sastopoties ar personiskās drošības draudiem. Pašvaldībā ir izstrādāta virkne saistošu noteikumu par to, kādu atbalstu sniedz pašvaldība, ja tās iedzīvotāji sastopas ar apdraudējumu personiskās drošības jomā. Tie ir: indivīdu fiziskās drošības nodrošināšanā – saistošie noteikumi Nr. 306 “Aizkraukles novada sabiedriskās kārtības noteikumi”, sociālā aizsardzībā – saistošie noteikumi Nr. 2019/21 “Par Aizkraukles novada pašvaldības sociālajiem pabalstiem”, Nr. 2019/31 “Par materiālajiem pabalstiem Aizkraukles novadā”, Nr. 2018/12 “Par sociālajiem pakalpojumiem Aizkraukles novadā”⁶⁸ u. c. Salīdzinājumā ar pilsētu pašvaldībām (Rēzekni, Daugavpili) saistošo noteikumu skaits ir mazāks un paredz mazāk rīcību personiskās drošības sektora draudu mazināšanai.

Līdzīgi kā Rēzeknes pilsētas pašvaldībā, Aizkraukles novadā nav izstrādāts civilās aizsardzības plāns, kur pašvaldība varētu pastarpināti aprakstīt tās rīcību, sastopoties ar personiskās drošības sektora draudiem. Tā vietā Aizkrauklē ir nodibināta Aizkraukles sadarbības teritorijas civilās aizsardzības komisija un 2018. gadā apstiprināts tās darbības nolikums. Nolikumā atrunāts komisijas sastāvs, funkcijas un apziņošanas kārtība krīzes situācijās. Nolikums paredz, ka apziņošanas pārbaudes notiek divas reizes gadā.⁶⁹ Savukārt, izvērtējot starptautāžu koordināciju kā vienu no labas pārvaldes indikatoriem, Aizkraukles novada gadījumā tā tiek vērtēta apmierinoši. Visos plānošanas dokumentos ir definētas gan atbildīgās institūcijas, gan institūciju rīcība gadījumos, ja novada iedzīvotājs saskaras ar personiskās drošības sektorā definētiem draudiem.

Valmieras pilsētas pašvaldība

Valmieras pilsētas pašvaldības stratēģiskā attīstība ir nostiprināta divos savstarpēji pakārtotos attīstības plānošanas dokumentos – Valmieras pilsētas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā 2015.–2030. gadam un Valmieras pilsētas attīstības programmā 2015.–2020. gadam.⁷⁰ Līdzīgi kā Madonas novada pašvaldības gadījumā, Valmieras pašvaldības plānošanas dokumenti ir pakārtoti gan

⁶⁸ Aizkraukles novada pašvaldība (2020). *Saistošie noteikumi*. Pieejams: <http://www.aizkraukle.lv/lv/pasvaldiba/dokumenti/saistošie-noteikumi/>

⁶⁹ Aizkraukles novada dome (2019). *Aizkraukles sadarbības teritorijas civilās aizsardzības komisijas nolikums*. Nr. 2018/2. 29.03.2019. Aizkraukles novada domes mājaslapa. Pieejams: http://www.aizkraukle.lv/wp-content/uploads/2018/04/29.03.2018._90_nolikums.pdf

⁷⁰ Valmieras pilsētas pašvaldība (2020). *Attīstība*. Pieejams: https://www.valmiera.lv/lv/attistiba/valmieras_pilsetas_attistibas_plans/attistibas_programma/

nacionālā, gan reģionālā līmeņa (Vidzemes plānošanas reģiona, skatīt sadaļā “Madonas novada pašvaldība”) attīstības plānošanas dokumentiem.

Valmieras pilsētas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas virsmērķis ir iedzīvotāju labklājība. Šim virsmērķim ir pakārtoti četri stratēģiskie mērķi – “personības izaugsme, uzņēmējdarbības attīstība, funkcionāla, estētiska pilsētvide un iedzīvotāju sociālā un fiziskā drošība”⁷¹. Personiskās drošības sektora draudi un rīcības virzieni to mazināšanai tiek definēti divos no četriem mērķiem – “personības izaugsme, kas ilgtermiņa perspektīvā nodrošinās to, ka sabiedrība ir izglītota, aktīva un radoša, un iedzīvotāju sociālā un fiziskā drošība – ilgtermiņā nodrošinās cieņu pret ģimeni kā vērtību, drošību pilsētā, kvalitatīvu veselības aprūpi, sociālo pakalpojumu pieejamību, kā arī uz iedzīvotāju vajadzībām un sadarbību vērstu pārvaldi”⁷². Praksē abi stratēģiskās plānošanas mērķi iekļauj rīcības virzienus tādu personiskās drošības sektora draudu mazināšanai, kas tika identificēti fokusa grupu interviju laikā. Tie ir: indivīdu fiziskā drošība, izglītības sistēmas pieejamība un kvalitāte, veselības sistēmas pakalpojumu pieejamība un indivīdu sociālā aizsardzība.

Valmieras pilsētas attīstības programmas rīcības plāns paredz, ka personiskās drošības draudu mazināšanai pašvaldības rūpēsies par “ģimenēm atbilstošas vides nodrošināšanu, ģimenes kā vērtības stiprināšanu;”⁷³ kvalitatīvas veselības aprūpes pieejamību un pilnveidi un atbilstošas infrastruktūras attīstību;⁷⁴ sabiedriskās kārtības un drošības uzturēšanu pilsētā,⁷⁵ sociālo aizsardzību – progresīviem un iekļaujošiem sociāliem pakalpojumiem, preventīvo pasākumu organizēšanu un palīdzības sniegšanu krīzes situācijās^{76, 77}. Izvērtējot Valmieras pilsētas attīstības programmas Ikgadējo uzraudzības ziņojumu par 2019. gadu, var secināt, ka pašvaldība ne tikai definē rezultativitātes rādītājus,

⁷¹ Valmieras pilsētas dome (2015). *Valmieras pilsētas ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2015.–2030. gadam*. Pieejams: https://www.valmiera.lv/sites/default/files/strategija_rl_1.40_0.pdf

⁷² Turpat.

⁷³ Šis uzdevums paredz, ka pašvaldība veicinās pirmsskolas izglītības iestāžu pieejamību, informēs sabiedrību par ģimenes tiesību jautājumiem.

⁷⁴ Šis uzdevums paredz, ka pašvaldība piesaistīs augsti kvalificētus medicīnas speciālistus, atbalstīs jaunu medicīnas pakalpojumu īstenošanu pašvaldībā, ieviesīs pacientu drošības pasākumu plānu, nodrošinās Vidzemes slimnīcas telpu renovāciju un veicinās preventīvos veselības aprūpes pakalpojumus.

⁷⁵ Šis uzdevums paredz, ka pašvaldība pilnveidos Valmieras pašvaldības policijas materiālo bāzi un darbības, izveidos vienotu video novērošanas sistēmu, ieviesīs atskurbtuves pakalpojumus, izstrādās un periodiski aktualizēs civiļās aizsardzības plānu.

⁷⁶ Šis uzdevums paredz, ka pašvaldība sniegs kvalitatīvu un uz klienta vajadzībām balstītu sociālo palīdzību un nodrošinās sociālos pakalpojumus visiem pašvaldības iedzīvotājiem, izveidos daudzfunkcionālu pakalpojumu centrus, veicinās jaunu sociālo pakalpojumu ieviešanu.

⁷⁷ Valmieras pilsētas dome (2015). *Valmieras pilsētas attīstības programmā 2015.–2020. gadam. Rīcības plāns*. Pieejams: https://www.valmiera.lv/images/userfiles/Ricibas_plans_DM_5_aktualizets_28.01.2016.pdf

bet arī nodrošina uzdevumu izpildi. Piemēram, 2019. gadā par 17% ir augusi pašvaldības iedzīvotāju apmierinātība ar pašvaldībā pieejamiem veselības aprūpes pakalpojumiem – “iedzīvotāju vērtējums par veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību 2019. gadā sastāda 53% (2013. gadā 36%)”⁷⁸. No fiziskās drošības perspektīvas salīdzinājumā ar 2012. gadu Valmierā par 119 gadījumiem ir samazinājies noziedzīgo nodarījumu skaits.⁷⁹ Negatīvi tiek vērtēta tikai sociālo pakalpojumu sniegšana – “salīdzinājumā ar 2013. gadu iedzīvotāju vērtējums par sociālās palīdzības pieejamību bija 49%, šobrīd pēc pašvaldības aptaujas datiem ir 32%”⁸⁰.

No labas pārvaldes perspektīvas var secināt, ka personiskās drošības draudi un rīcības virzieni to mazināšanai ir iekļauti visās pašvaldības attīstības plānošanas rīcībpolitikās. Dokumentu izstrādē ir ievērots pēctecības un hierarhijas princips. Līdzīgi kā citās pašvaldībās, kur personiskās drošības draudu intensitāte ir augsta, Valmierā nav izstrādāta neviena preventīva rīcībpolitika,⁸¹ kas informētu sabiedrību par rīcību personiskās drošības draudu gadījumā. Vienotas rīcībpolitikas vietā Valmierā ir pieņemti saistošie noteikumi, kas nosaka pašvaldības rīcību un iedzīvotājiem paredzēto palīdzības apjomu, saskaroties ar personiskās drošības draudiem. Tie ir saistošie noteikumi Nr. 334 “Valmieras pilsētas sabiedriskās kārtības noteikumi”, kas nosaka regulējumu, kā tiek nodrošināta dienestu darbība, lai iedzīvotāji justos fiziski droši pilsētā un pilsētas aktīvās atpūtas vietās. Saistošie noteikumi Nr. 268 “Par sociālajiem pakalpojumiem Valmieras pilsētā”, kas nosaka sociālās palīdzības saņemšanas iespējas un apjomus iedzīvotājiem, kuri deklarēti Valmieras pilsētā. Seši saistošie noteikumi nosaka izglītības pieejamības un reģistrācijas kārtību.⁸² Izvērtējot starpiestāžu koordināciju, pētījuma gaitā tika secināts, ka tā tiek īstenota efektīvi. Katrai pašvaldības iestādei ir definēts savs atbildības lauks un iespējamās rīcības personiskās drošības draudu mazināšanai.

Jaunjelgavas novada pašvaldība

Jaunjelgavas novada pašvaldības stratēģiskā attīstība ir nostiprināta divos stratēģiski pamatotos dokumentos – Jaunjelgavas novada ilgtspējīgas attīstības stratēģijā 2013.–2033. gadam un Jaunjelgavas novada attīstības programmā

⁷⁸ Valmieras pašvaldības dome (2020). *Valmieras pilsētas attīstības programmas ikgadējās uzraudzības ziņojums par 2019. gadu*. Pieejams: <https://www.valmierasnovads.lv/dokumenti/valmieras-pilsetas-attistibas-programma-2015-2020-gadam/>

⁷⁹ Turpat.

⁸⁰ Turpat.

⁸¹ Nav izstrādāts arī civilās aizsardzības plāns.

⁸² Valmieras pilsētas dome (2020). *Saistošie noteikumi*. Pieejams: https://www.valmiera.lv/lv/pasvaldiba/dokumenti/saistosie_noteikumi/

2013.–2020. gadam. Dokumentu izstrādes gaitā tika ņemts vērā gan nacionālais, gan reģionālais konteksts.⁸³ Jaunjelgavas novada ilgtspējīgas attīstības stratēģijā ir izvirzīti trīs stratēģiskie mērķi,⁸⁴ kuri tikai daļēji definē personiskās drošības draudus, kas tika identificēti fokusa grupu diskusijās. Attīstības plānošanas dokumentu analīzes rezultātā tika secināts, ka Jaunjelgavas novada pašvaldības rīcība ir neatbilstoša laikam, dokumentu izstrādes gaitā nav ievērots pēctecības princips. Attīstības prioritātes, kurās izpaužas pašvaldības rīcība personiskās drošības draudu mazināšanā, netiek atjauninātas kopš Jaunjelgavas novada attīstības programmas 2010.–2017. gadam izdošanas.⁸⁵ Piemēram, pašvaldības rīcības prioritāte “Pievilcīgu dzīves vides standartu nodrošināšana”, paredz pašvaldības rīcību sekojošu draudu mazināšanā – veselības un sociālas aprūpes pakalpojumu kvalitātes un pieejamības uzlabošanu un kvalitatīvas izglītības iegūšanas iespēju nodrošināšanu.⁸⁶ Līdz ar to tiek secināts, ka stratēģijā, kas ir hierarhiski augstākais pašvaldības plānošanas dokuments, netiek atrunātas pašvaldības rīcības indivīdu fiziskās drošības un sociālās aizsardzības veicināšanas jautājumos.

Izvērtējot Jaunjelgavas novada attīstības programmas 2013.–2020. gadam rīcības plānu, tika secināts, ka pašvaldība nav publiskojusi rezultativitātes rādītājus⁸⁷ par personiskās drošības draudu mazināšanu. Attīstības programmā ir definētas tikai rīcības izglītības sistēmas pakalpojumu pilnveidošanā – “pilnveidot un regulāri atjaunot izglītības un pirmsskolas izglītības iestāžu materiāltechnisko bāzi, nodrošināt izglītības pakalpojumu pieejamību, pilnveidot esošo izglītības programmu saturu, piesaistīt kvalificētus mācībspēkus un veicināt mūžizglītību novadā”⁸⁸. Līdz ar to var uzskatīt, ka Jaunjelgavas

⁸³ Abi Jaunjelgavas attīstības plānošanas dokumenti ir pakārtoti gan nacionālā līmeņa, gan reģionāla līmeņa plānošanas dokumentiem (Zemgales plānošanas reģiona teritorijas plānojums 2006.–2026. gadam).

⁸⁴ 1. mērķis – izglītotas, sociāli nodrošinātas un aktīvas sabiedrības veidošana; 2. mērķis – konkurētspējīgas uzņēmējdarbības vides attīstība un daudzveidīgas ekonomikas veicināšana; 3. mērķis – dzīves kvalitātes uzlabošana, darba un atpūtas telpas veidošana un attīstība. Pieejams: Jaunjelgavas novada dome (2013). *Jaunjelgavas novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2033*. Pieejams: http://jaunjelgava.lv/download/Novada_attistiba/JAUNJELGAVAS_NOVADA_ILGTSPJGAS_ATTSTBAS_STRATIJA_2033.pdf

⁸⁵ Rīcības virziena prioritāte “Pievilcīgu dzīves vides standartu nodrošināšana” kopš 2010. gada (kad tika publicēta Jaunjelgavas novada attīstības programma 2010.–2017. gadam) netiek atjaunināta, to pamato novada attīstības stratēģija, kurā ir norādīts, ka prioritāte tika pilnībā pārņemta no attīstības programmas.

⁸⁶ Jaunjelgavas novada dome (2013). *Jaunjelgavas novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2033. gadam*. Pieejams: http://jaunjelgava.lv/download/Novada_attistiba/JAUNJELGAVAS_NOVADA_ILGTSPJGAS_ATTSTBAS_STRATIJA_2033.pdf

⁸⁷ Dati nav publiski pieejami.

⁸⁸ Jaunjelgavas novada dome (2013). *Jaunjelgavas novada attīstības programmas 2013.–2020. gadam. Rīcību plāns*. Pieejams: https://www.jaunjelgava.lv/wp-content/uploads/2020/07/Attistiibas_programma_2013.2020.pdf

pašvaldības attīstības plānošanas dokumenti nepilnīgi atspoguļo personiskās drošības draudus, tāpēc personiskās drošības draudu mazināšana nav prioritāra pašvaldībai.

No labas pārvaldes perspektīvas var secināt, ka personiskās drošības draudi un rīcības virzieni to mazināšanai nav iekļauti visās pašvaldības attīstības plānošanas rīcībpolitikās. Dokumentu izstrādē ir ievērots hierarhijas princips, bet nav ievērots pēctecības princips. Jaunjelgavas novadā nav izstrādāta preventīva rīcībpolitika, kas informētu sabiedrību, kā rīkoties, sastopoties ar personiskās drošības draudiem.⁸⁹ Līdzīgi ka citās pašvaldībās, arī Jaunjelgavas novada pašvaldībā ir pieņemti saistošie noteikumi, kas nosaka pašvaldības atbildības jomu personiskās drošības draudu mazināšanā. Piemēram, “Jaunjelgavas novada sabiedriskās kārtības noteikumi”, “Par Jaunjelgavas novada Sociālā dienesta sniegtajiem maksas pakalpojumiem”, saistošie noteikumi Nr. 12 “Par sociālo pakalpojumu sniegšanas kārtību Jaunjelgavas novadā” u. c.⁹⁰ Izvērtējot starpiestāžu koordināciju, pētījuma gaitā tika secināts, ka Jaunjelgavas pašvaldībā tā tiek īstenota formāli. Salīdzinājumā ar citām pašvaldībām Jaunjelgavas pašvaldībā netika norādītas rīcības virziena atbildīgās institūcijas. Atbildība par konkrētas rīcības īstenošanu tika vispārināta, par atbildīgo katras rīcības īstenošanā tika uzskatīta pašvaldība, tāpēc nav iespējams noteikt starpiestāžu koordināciju personiskās drošības draudu mazināšanā.

Liepājas pilsētas pašvaldība

Liepājas pilsētas pašvaldības stratēģiskā attīstība ir nostiprināta divos attīstības plānošanas dokumentos – Liepājas pilsētas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā līdz 2030. gadam un Liepājas pilsētas attīstības programmā 2015.–2020. gadam. Abi dokumenti ir izstrādāti, ievērojot hierarhijas principu, papildus tie, tāpat kā citu pašvaldību gadījumā, ir pakārtoti gan nacionālā, gan reģionālā līmeņa attīstības plānošanas dokumentiem (Kurzemes plānošanas reģiona ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2015.–2030. gadam, Kurzemes plānošanas reģiona attīstības programma 2015.–2020. gadam⁹¹).

Liepājas pilsētas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas virsmērķis ir “stiprināt Liepājas lomu un atpazīstamību starptautiskā mērogā, piesaistot pilsētai

⁸⁹ Jaunjelgavā ir izstrādāts civilās aizsardzības plāns – DUS “Sērene”, bet tas nav saistošs personiskās drošības draudu mazināšanā. Papildus pētījuma gaitā tika secināts, ka pašvaldības mājaslapā šis plāns nav pieejams (skat.: <https://www.jaunjelgava.lv/pasvaldiba/dokumenti/civilas-aizsardzibas-plans-dus-serene/>).

⁹⁰ Jaunjelgavas novada dome (2020). *Saistošie noteikumi*. Pieejams: <https://www.jaunjelgava.lv/pasvaldiba/dokumenti/saistošie-noteikumi/>

⁹¹ Kurzemes plānošanas reģions (2020). *Reģiona plānošanas dokumenti*. Pieejams: <https://www.kurzemesregions.lv/darbibas-nozares/attistibas-planosana/regiona-planosanas-dokumenti/>

zinošus un radošus cilvēkus, investīcijas, tūristus”⁹². Virsmērķim ir pakārtoti pieci pašvaldības rīcības virzieni.⁹³ Pastarpināti rīcības personiskās drošības draudu mazināšanai ir definētas divos rīcības virzienos – “Liepājnieki un viņu labklājība” un “Liepājas dzīvesvide”. Šis rīcības virziens iezīmē pašvaldības darbības sfēras, kas ir domātas pašvaldības veselības aprūpes pakalpojumu pieejamības un kvalitātes uzlabošanai, izglītības sistēmas pakalpojumu pieejamības un kvalitātes uzlabošanai, indivīdu sociālās aizsardzības stiprināšanai un (fiziskās) drošības veicināšanai pašvaldībā.

Liepājas pilsētas attīstības programmas rīcību plāns⁹⁴ paredz šādas pašvaldības rīcības personiskās drošības sektora draudu mazināšanai: izglītības sistēmas pakalpojumu kvalitātes uzlabošanai un pieejamībai – “kvalitatīvas pirmsskolas izglītības un vietu nodrošinājums PII, skolēnu prasmju attīstīšana un karjeras plānošana vispārīzglītojošās skolās, efektīva vispārīzglītojošo skolu tīkla izveide, kvalificētu pedagogu piesaiste un starptautiski konkurētspējīgas augstākās izglītības veicināšana”⁹⁵; veselības aprūpes pakalpojumu kvalitātes uzlabošanai un pieejamībai – “veselības aprūpes nodrošinājums, kas paredz gan kvalitatīva medicīniskā personāla piesaisti, gan Liepājas reģionālās slimnīcas kapacitātes stiprināšanu”⁹⁶; indivīdu fiziskās drošības un sociālās aizsardzības nodrošināšanai – “attīstīt starpnozaru profesionālo sadarbības pieeju sociālo pakalpojumu sniegšanas jomā, sekmēt iedzīvotāju drošību uz ielām (ielu infrastruktūras atjaunošana)”⁹⁷.

Izvērtējot Liepājas pilsētas attīstības programmas ikgadējo uzraudzības ziņojumu par 2019. gadu, līdzīgi kā Valmieras pilsētas pašvaldības gadījumā, tika secināts, ka pašvaldība ne tikai definē rezultativitātes rādītājus, bet arī nodrošina uzdevumu izpildi. Piemēram, 2019. gadā salīdzinājumā ar 2017. gadu, atbildot uz jauniem izaicinājumiem personiskās drošības jomā, tika paplašināts sociālo pakalpojumu klāsts (no 24 līdz 26 pakalpojumiem), par četriem darbiniekiem pieaug piesaistīto medicīnas darbinieku skaits.⁹⁸ Saskaņā ar

⁹² Liepājas pilsētas pašvaldība (2017). *Liepāja 2030*. Pieejams: https://faili.liepaja.lv/liepaja_strategija_2030.pdf

⁹³ Stratēģijas virsmērķa sasniegšanai tiek izvirzītas četras pašvaldības rīcības stratēģijas: 1. Liepājnieki un viņu labklājība; 2. Liepājas dzīvesvide; 3. Liepājas ekonomika; 4. Liepājas sasniedzamība un atpazīstamība; 5. Liepājas telpiskā perspektīva. Skatīt: *Liepāja 2030*. Pieejams: https://faili.liepaja.lv/liepaja_strategija_2030.pdf

⁹⁴ Saskaņā ar normatīviem aktiem rīcību plāns Liepājas pilsētas pašvaldībā tiek atjaunināts katru gadu.

⁹⁵ Liepājas pilsētas dome (2015). *Liepājas pilsētas attīstības programma 2015.–2020. gadam. Rīcību plāns*. Pieejams: https://faili.liepaja.lv/strategiska_dala_23_01_2015.pdf

⁹⁶ Turpat.

⁹⁷ Turpat.

⁹⁸ Liepājas pašvaldības dome (2020). *Uzraudzības ziņojums*. Pieejams: https://faili.liepaja.lv/Dokumenti/Dokumentu-biblioteka/Stratēģijas-nozaru-plāni/Uzraudzibas-zinojums_par-2019_1.pdf

aptaujas datiem “80% no respondentiem pozitīvi vērtē sabiedrisko kārtību un drošību pašvaldībā, 59% sniedz pozitīvu vērtējumu izglītības sistēmas pakalpojumiem pašvaldībā, savukārt, kritiskāks vērtējums no iedzīvotājiem tika saņemts par veselības aprūpes pakalpojumiem pašvaldībā, kur tikai 39% vērtē pozitīvi un 55% kritiski un sociālo pakalpojumu pieejamību pozitīvi novērtēja tikai 42%”⁹⁹.

Liepājas pilsētas pašvaldībā nav izstrādāta neviena preventīva rīcībpolitika, kas informētu sabiedrību par rīcību personiskās drošības sektora draudu gadījumā.¹⁰⁰ Līdzīgi kā citās pašvaldībās, Liepājā ir pieņemta virkne saistošo noteikumu, kas satur informāciju par pašvaldības un iedzīvotāju rīcību, sastopoties ar personiskās drošības sektora draudiem. Piemēram, saistošie noteikumi Nr. 30 “Liepājas pilsētas sabiedriskās kārtības saistošie noteikumi” nosaka regulējumu, lai iedzīvotāji justos fiziski droši pilsētās un pilsētas atpūtas vietās. Individu sociālās aizsardzības jomā ir pieņemti 19 saistošie noteikumi, kas nosaka sociālās palīdzības veidu un apmēru pašvaldībā. Savukārt par izglītības pakalpojumu sniegšanu (pieejamību) pašvaldībā ir atbildīga Izglītības pārvalde, kas ik gadu izstrādā detalizētu rīcību plānu izglītības sistēmas pakalpojumu kvalitātes uzlabošanai. Piemēram, Izglītības pārvaldes rīcību plāns 2020./2021. mācību gadam balstās uz četriem pilāriem – “1. Izglītības saturs, izglītības kvalitātes izvērtēšana un pilnveidošana; 2. Pedagogu profesionālā kapacitāte; 3. Materiāltehniskās bāzes un finanšu resursu efektīva izmantošana; 4. Jēgpilnas sadarbības veicināšana”¹⁰¹. Veselības aprūpes jomā ir pieņemti saistošie noteikumi gan par pakalpojumu klāstu, gan par iedzīvotāju iespējām saņemt veselības aprūpes pabalstu – saistošie noteikumi Nr. 13 “Par pabalstu veselības aprūpē”¹⁰².

Izvērtējot starpiestāžu koordināciju kā vienu no labas pārvaldes indikatoriem, pētījuma gaitā tika secināts, ka Liepājas pilsētas pašvaldībā tā ir efektīva. Katrai personiskās drošības sektora draudu jomai ir izraudzītas atbildīgās iestādes, kuras darbojas, lai minimizētu draudus. Analīzes gaitā tika secināts,

⁹⁹ Latvijas Fakti (2020). *Sabiedriskās domas aptauja Liepājā*. Pieejams: https://faili.liepaja.lv/Dokumenti/Dokumentu-biblioteka/Parskati-publicakcijas-zinojumi/Iedzivotaju_telefonaaptauja_2020_Latvijas_Fakti.pdf

¹⁰⁰ Liepājā 2013. gadā ir publicēts civilās aizsardzības plāns, kura mērķis ir “novērst vai mazināt katastrofu iespējamo apdraudējumu cilvēku dzīvībai un veselībai, kaitējumu īpašumam un videi”, tomēr rīcības, kā rīkoties, sastopoties ar personiskās drošības apdraudējumiem, tas neiekļauj (skatīt: *Liepājas pilsētas pašvaldības civilās aizsardzības plāns*. Pieejams: https://faili.liepaja.lv/Dokumenti/Dokumentu-biblioteka/Parskati-publicakcijas-zinojumi/CA_PLans_2013.pdf)

¹⁰¹ Izglītības pārvalde (2020). *Liepājas pilsētas Izglītības pārvaldes darba plāns – rīcības 2020./2021. mācību gadam*. Pieejams: <https://faili.liepaja.lv/Dokumenti/Dokumentu-biblioteka/Strategijas-nozaru-plani/Liepajas-izglitibas-parvaldes-darbaplans-ricibas-2020-2021.pdf>

¹⁰² Liepājas pilsētas dome (2020). *Saistošie noteikumi*. Pieejams: <https://www.liepaja.lv/veselibas-aprupes-pabalsts/>

ka katrai iestādei ir skaidri nošķirts tās atbildības lauks un darbības sfēra. Kopumā Liepājas pilsētas pašvaldības attīstības plānošanas dokumentu analīzes rezultātā tika secināts, ka personiskās drošības draudi un rīcības virzieni to mazināšanai ir iekļauti visās pašvaldības attīstības plānošanas rīcībpolitikās. Dokumentu izstrādē ir ievērots pēctecības un hierarhijas princips. Normatīvo aktu izmaiņas biežums ir atbilstošs situācijai un identificētiem draudiem.

Secinājumi

Apkopojot pētījuma gaitā iegūtās atziņas par Latvijas iedzīvotāju personiskās drošības sektora draudiem, tika identificēti četri intensitātes ziņā visspilgtākie apdraudējumi. Ņemot vērā identificēto draudu intensitāti, draudi tika strukturēti hierarhiskā kārtībā (no zemākā uz augstāko): 1) indivīdu fiziskā drošība – vai var justies droši uz ielām un savā pašvaldībā; 2) izglītības sistēmas pakalpojumu pieejamība un kvalitāte – cik kvalitatīvi ir izglītības iestāžu sniegtie pakalpojumi, vai ir (fiziski) pieejamas skolas, pirmsskolas izglītības iestādes un augstākās izglītības iestādes; 3) veselības aprūpes sistēmas pakalpojumu pieejamība un kvalitāte – vai ir bailes saslimt, vai ir pieejami veselības aprūpes pakalpojumi un to cenas; 4) indivīdu sociālā aizsardzība – vai ir iespēja nodrošināt sev un savai ģimenei iztiku, vai ir bailes zaudēt darbu, vai ir iespēja saņemt pabalstu u. c.

Salīdzinot iegūtos datus ar pētījumiem, kas tika veikti līdz šim, ir vērojama neliela personiskās drošības sektora identificēto draudu maiņa. Piemēram, Žanetas Ozoliņas redakcijā publicētajā pētījumā (2012) visbiežāk minētie personīgās drošības sektora draudi bija indivīdu fiziskās drošības un sociālās aizsardzības draudi.¹⁰³ Starp biežāk minētiem draudiem tika identificētas bailes no vardarbības. Šis apdraudējums tika identificēts arī sabiedriskās domas aptaujās. Savukārt šajā pētījumā nevienā fokusa grupu diskusijā *bailes no vardarbības* netika identificētas kā personiskās drošības drauds.

Raksturojot galvenos personiskās drošības sektora draudus, gan iedzīvotājiem, gan pašvaldību darbiniekiem ir bijis kopējs skatījums uz subjektīviem apdraudējumiem. Atšķirīgi ir novērtēta pašvaldības rīcība personiskās drošības draudu mazināšanā. Iedzīvotāji fokusa grupu diskusijās kritiskāk vērtēja pašvaldības darbu draudu minimizēšanā. Savukārt pašvaldību darbinieki savu darbu vērtēja atzinīgāk un par efektīva pašvaldības darba galveno traucēkli

¹⁰³ Ozoliņa, Ž. (red.) (2012). *Cilvēkdrošība Latvijā un pasaulē: no idejas līdz praksei*. Rīga: Zinātne, 63. lpp.

minēja pašvaldību attiecības ar valdību. Liepājas un Talsu pašvaldību amatpersonas uzsvēra, ka iedzīvotājiem nav skaidra priekšstata par to, kādu jautājumu risināšana ir pašvaldības (pilsētas domes – novada – reģiona) atbildībā un kompetencē un no kurienes tiek piesaistīts finansējums konkrētajai jomai. Tādēļ vietējās pašvaldībās bieži vien rodas spriedze, jo iedzīvotāji griežas pie tām, lūdzot palīdzēt risināt jautājumus, kas nav pašvaldību kompetencē. Analīzes rezultātā tika secināts, ka Kurzemes un Vidzemes reģiona pašvaldību iedzīvotāji un lēmumu pieņēmēji daudz vairāk paļaujas uz sevi, nevis uz pašvaldības “labumiem”/rīcībām. Savukārt Zemgalē un Latgalē izteiktāks bija viedoklis, ka iedzīvotājiem ir tiesības prasīt un saņemt gan sociālo drošību, gan izglītību un citus pakalpojumus no valsts un pašvaldības, neiedziļinoties, kuri pakalpojumi ir valsts kompetencē un kuri pašvaldības kompetencē.

Pašvaldību darbinieki intervijās centās uzsvērt pašvaldību attīstībā pozitīvo un problēmjautājumus apiet vai ignorēt. Šāda rīcība var tikt pamatota ar to, ka ne visās analizētajās pašvaldībās rūpējas par personiskās drošības sektora draudu mazināšanu. Pētījuma gaitā tika secināts, ka ne visu pašvaldību attīstības plānošanas dokumentos ir iekļauti personiskās drošības sektora apdraudējumi un minētas rīcības to mazināšanai. Analizējot šos dokumentus, tika secināts, ka ir pašvaldību grupa (piemēram, Jaunjelgavā), kas attīstības programmu nevērtē regulāri, tāpēc attīstības plānošanas dokumenti netiek laicīgi atjaunināti.